

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Sabina Kavčič

Odnos lokalne oblasti do problematike onesnaženosti zraka:

primer Mestna občina Ljubljana

Diplomsko delo

Ljubljana, 2016

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Sabina Kavčič

Mentorica: doc. dr. Simona Kukovič

Odnos lokalne oblasti do problematike onesnaženosti zraka:

primer Mestna občina Ljubljana

Diplomsko delo

Ljubljana, 2016

ZAHVALA

Iskrena zahvala doc. dr. Simoni Kukovič za sprejeto mentorstvo, vse strokovne nasvete in pomoč pri izdelavi diplomskega dela. Iskrena hvala tudi mojim bližnjim, ki so mi stali ob strani in verjeli vame - brez vas mi ne bi uspelo.

Odnos lokalne oblasti do problematike onesnaženosti zraka: primer Mestna občina Ljubljana

Onesnaženost zraka je eden izmed glavnih okoljskih problemov v Mestni občini Ljubljana. Kotlinska lega, slabša prevetrenost, pojav temperaturne inverzije ter megle v zimski polovici leta, namreč onemogočajo razredčevanje onesnaževal v zraku, kar vodi v prekomerno onesnaženost zraka.

Ena izmed nalog, ki jih MOL opravlja samostojno, je skrb za varstvo okolja in naravne dobrine. Vsak občan ima pravico do čistega zraka in varstvo okolja ne bi smelo biti področje političnih in ideoloških nestrinjanj lokalne oblasti, ampak področje, kjer je pomembno skupno delovanje in napredek k čistejšemu zraku za dobrobit občanov.

Župan MOL ima kot izvršilni organ občine ter z večinsko podporo v mestnem svetu dokaj proste roke pri izvajanju svojih politik in vizij.

V diplomskem delu smo s proučitvijo izvedenih ukrepov in projektov, analizo sej mestnega sveta ter intervjujema preverili odnos lokalne oblasti MOL do problematike onesnaženosti zraka.

Ključne besede: lokalna oblast, župan, mestni svet, Mestna občina Ljubljana, onesnaženost zraka z delci PM₁₀.

The attitude of local authority towards air pollution issues in the City Municipality of Ljubljana

One of the most pressing environmental issues in the Municipality of Ljubljana is air pollution. Being located in a basin with weak wind circulation, temperature inversion and fog in the cold half of the year all contribute to the retention of the contaminants and with this, to the reduced self-cleaning capacity of the air, which additionally increases the strain on the environment.

The concern for the protection of the environment and environmental goods is one of the tasks done by the Municipality of Ljubljana independently. Every resident has the right to clean air and protection of the environment should not be an area of political and ideological disagreements by the local authorities but an area of cooperation and progress towards cleaner air consequently enabling the welfare of residents.

The mayor of Ljubljana is, to a large extent, authorised to carry out his visions and policies as the executive body of the municipality with the support of the city council.

The graduation thesis presents the attitude of the local authority in the City Municipality of Ljubljana towards air pollution issues by examination of the implemented measures and projects, analysis of city council meetings and two interviews.

Key words: local authority, the mayor, city council, City Municipality of Ljubljana, PM₁₀ particles pollution.

KAZALO

1	UVOD	7
1.1	CILJI IN RAZISKOVALNA VPRAŠANJA	7
1.2	METODOLOŠKI NAČRT	8
1.3	STRUKTURA DIPLOMSKEGA DELA	9
2	OPREDELITEV TEMELJNIH POJMOV	10
2.1	MESTNA OBČINA.....	10
2.2	ŽUPAN	10
2.3	OBČINSKI SVET (MESTNI SVET).....	12
2.4	LOKALNA OBLAST IN ODNOSI	12
3	PRAVNE PODLAGE NA PODROČJU ONESNAŽENOSTI ZRAKA	16
3.1	NADDRŽAVNA RAVEN	16
3.2	DRŽAVNA RAVEN	16
3.3	LOKALNA RAVEN	17
4	PREDSTAVITEV MESTNE OBČINE LJUBLJANA IN LOKALNE OBLASTI	19
5	STANJE ONESNAŽENOSTI ZRAKA V MESTNI OBČINI LJUBLJANA ..	21
6	IZVEDENI PROJEKTI IN UKREPI	25
7	ANALIZA SEJ MESTNEGA SVETA S PROBLEMATIKO ONESNAŽENOSTI ZRAKA	28
7.1	ANALIZA SEJ OD OKTOBRA 2014 DO JUNIJA 2016	28
7.2	ANALIZA SEJ OD APRILA 2012 DO OKTOBRA 2014	29
8	PROBLEMATIKA ONESNAŽENOSTI, ODNOS LOKALNE OBLASTI, UKREPI IN PROJEKTI TER INFORMIRANOST PREBIVALCEV SKOZI INTERVJUJE	32
9	ZAKLJUČEK	34
10	LITERATURA	38
PRILOGE		
	PRILOGA A	43
	PRILOGA B	50

KAZALO GRAFOV

Graf 5.1: Ocena emisij trdnih delcev v MOL letu 2014 po sektorjih	24
Graf 7.1: Pregled sej mestnega sveta od aprila 2012 do julija 2016	30

KAZALO SLIK

Slika 5.1: Območje prekomerne onesnaženosti s trdnimi delci PM ₁₀ v MOL	23
--	----

KAZALO TABEL

Tabela 5.1: Število preseganj mejnih dnevni koncentracij PM ₁₀ v MOL v letih 2013–2015	22
Tabela 5.2: Ocena emisij trdnih delcev PM ₁₀ v MOL v tonah	23

1 UVOD

Enega glavnih okoljskih problemov v Sloveniji predstavlja prekomerno onesnažen zrak. Predvsem to velja za kotlinska območja, kamor uvrščamo tudi Mestno občino Ljubljana (v nadaljevanju MOL). Gre za območje, ki je slabše prevetreno, v zimskem času pa so pogoste temperaturne inverzije in megla, ki preprečujejo razredčevanje onesnaževal, kar lahko vodi v prekomerno onesnaženost zraka (ARSO 2015, VII).

Stanje okolja je posledica ravnanj v preteklem obdobju, prav tako pa odraža trenutna ravnanja in prizadevanja k bolj čistemu okolju in trajnostnem razvoju. Živimo v obdobju, ko se zavedamo, da problematika onesnaževanja okolja predstavlja resen problem in izziv obnem, da s spremembami stanje okolja izboljšamo in v bodoče ravnamo trajnostno (Kavčič 2016, 1).

Prizadevanja za boljši zrak v Ljubljani trajajo že dobrih 50 let. Temeljijo na dveh prednostnih načinih ogrevanja, ki so v skladu s sprejetim *Lokalnim energetskega načrta MOL* (v nadaljevanju LEK), in sicer sistemu daljinske toplote in kasneje še omrežju zemeljskega plina, ki sta postopoma nadomeščala individualna kurišča in lokalne kurilnice.

Drugo področje prizadevanj sloni na *Prometni politiki MOL*, ki temelji na trajnostni mobilnosti, ki kot prednostni način izpostavlja pešačenje in kolesarjenje ter uporabo javnega prometa ali taksija, kar vpliva na zmanjšanje delcev PM₁₀ v ozračju.

MOL se uvršča med območja s prekomerno onesnaženostjo zraka s trdnimi delci PM₁₀. Odločili smo se, da v tem diplomskem delu preverimo, kako MOL obravnava problematiko onesnaženosti zraka, kakšni so njeni odzivi (ukrepi in projekti) za izboljšanje stanja onesnaženosti zraka. Zanimalo nas bo kakšno je sodelovanje med županom in mestnim svetom glede reševanja problematike onesnaženosti zraka. Ena izmed nalog namreč, ki jih MOL izvaja samostojno po 18. členu Statuta Mestne občine Ljubljana, je skrb za varstvo okolja in naravnih dobrin, ki jih zagotavlja s spremljanjem stanja in sprejemanjem ukrepov v okviru svojih pristojnosti.

1.1 CILJI IN RAZISKOVALNA VPRAŠANJA

Mestna občina Ljubljana je bila v zadnjih letih aktivna pri reševanju okoljske problematike, prav tako je viden napredek k trajnostnem razvoju in varovanju okolja, za kar je Mestna občina Ljubljana prejela naziv Zelena prestolnica 2016. V diplomski nalogi

smo se osredotočili na problematiko onesnaženosti zraka s trdnimi delci PM₁₀. Želeli smo ugotoviti kako se je MOL odzvala na problematiko onesnaženosti zraka s trdnimi delci. Prav tako smo želeli ugotoviti na kakšen način je lokalna oblast ozaveščala in obveščala prebivalce o problematiki, reševanju ter o izvedenih ukrepih in projektih.

Za proučevanje problematike onesnaženosti zraka na lokalni ravni MOL smo se odločili, ker je celotno območje MOL uvrščeno med območja s prekomerno onesnaženostjo zraka s trdnimi delci PM₁₀. Zato je bilo pomembno, da je lokalna oblast MOL prepoznala problematiko in se nanjo odzvala, saj imajo prebivalci pravico do kakovostnega okolja, ki ne bo ogrožal njihovega zdravja.

Kot glavni raziskovalni vprašanji smo si zastavili:

- *Kakšno je stanje okolja v Mestni občini Ljubljana glede onesnaženosti zraka s trdnimi delci PM₁₀?*
- *Kako je lokalna oblast pristopila k reševanju problema?*

Zastavili smo si še dve pomožni raziskovalni vprašanji:

- *Ali je župan imel pomembno vlogo pri pobudi oziroma izvedbi ukrepov?*
- *Ali je bila javnost s strani lokalne oblasti dobro obveščena o novih ukrepih?*

1.2 METODOLOŠKI NAČRT

V diplomskem delu smo pri pregledu literature in oblikovanju teoretskih izhodišč uporabili deskriptivno metodo, s katero smo opredelili temeljne pojme.

Analiza primarnih virov je bila uporabljena pri pregledu zakonov, kjer smo se osredotočili na zakonodajo, ki ureja okoljsko problematiko, in sicer onesnaženost zraka s trdnimi delci. Prav tako se bomo z analizo primarnih virov osredotočili na zakonodajo, ki ureja področje lokalne samouprave, v našem primeru delo župana, mestnega sveta, mestne uprave, itd.

Z analizo sekundarnih virov smo analizirali monografske publikacije ter strokovno literaturo s področja lokalne samouprave in kakovosti zraka.

Uporabili smo študijo primera, in sicer na primeru Mestne občine Ljubljana smo proučili seje mestnega sveta z okoljsko tematiko (natančneje onesnaženosti zraka).

Zaradi širšega vpogleda v proučevano tematiko kot tudi pridobitve podatkov o konkretnih ukrepih, smo uporabili metodo družboslovnega intervjuja, in sicer je bil intervju opravljen z gospodom Alešem Čerinom¹, vodjem svetniškega kluba Liste Zorana Jankovića ter gospodom Andrejem Piltaverjem² z Oddelka za varstvo okolja v Mestni občini Ljubljana, ki je zadolžen za področje onesnaženosti zraka³.

1.3 STRUKTURA DIPLOMSKEGA DELA

V uvodu diplomskega dela smo predstavili problematiko onesnaženosti zraka. Sledi ji metodološki načrt, v katerem smo navedli cilje diplomskega dela, opredelili raziskovalne metode in tehnike ter si zastavili raziskovalna vprašanja. V teoretičnem delu smo predstavili ključne pojme (župan, mestni svet, lokalna oblast), glavno zakonodajo na področju varstva okolja in onesnaženosti zraka (na lokalni, državni in naddržavni ravni), pri čemer smo se osredotočili na onesnaženost z trdnimi delci PM₁₀. Sledi predstavitev stanja okolja v MOL na področju onesnaženosti zraka s trdnimi delci, glavnih virov onesnaženja in vplivov na zdravje. V nadaljevanju smo predstavili izvedene glavne projekte in ukrepe ter predstavili MOL, njeno lokalno oblast in odnos med njimi. V empiričnem delu smo pregledali reševanje problematike onesnaženosti zraka (okoljske problematike z ukrepi) na sejah mestnega sveta od aprila 2012 (nadomestnih županskih volitev) do junija 2016 in s pomočjo družboslovnih intervjujev osvetlili odnose lokalne oblasti do pomembnosti problema onesnaženosti zraka. V zaključnem delu smo odgovorili na raziskovalna vprašanja, predstavili glavne ugotovitve in sklepne misli ter na koncu navedli še seznam uporabljene literature ter dve prilogi z intervjujema.

---

¹ Intervju je bil opravljen 3. avgusta 2016 preko elektronske pošte.

² Intervju je potekal 9. avgusta 2016 ob 11. uri na Oddelku za varstvo okolja.

³ **Ob tej prilici se iskreno zahvaljujem gospodu Alešu Čerinu in gospodu Andreju Piltaverju za sodelovanje.**

2 OPREDELITEV TEMELJNIH POJMOV

2.1 MESTNA OBČINA

Občina je v *Zakonu o lokalni samoupravi* (2007, 1. in 2. člen) opredeljena kot temeljna samoupravna lokalna skupnost, ki v okviru ustave in zakonov samostojno ureja in opravlja svoje zadeve, poleg tega pa izvršuje naloge, ki so nanjo prenesene z zakoni. Država lahko na občino prenese izvajanje določenih nalog, v kolikor za to zagotovi sredstva (Ustava RS 2013, 140. člen). Občina mora biti sposobna zadovoljevati interese in potrebe svojih občanov, prav tako pa mora izpolnjevati še druge naloge v skladu z zakoni. Zagotoviti mora popolno osnovno šolo, dostop do primarne zdravstvene oskrbe občanov, primerno komunalno opremljenost, poštne storitve, knjižnico ter prostore za upravno dejavnost (ZLS-UPB2 2007, 13. člen). Občina lahko z določitvijo splošnega akta občine ali pa zakonsko določeno samostojno opravlja izvirne naloge, to je lokalne zadeve javnega pomena. Ena iz med izvirnih nalog, ki jih občina opravlja in je predmet naše diplomske naloge, je skrb za varstvo zraka, vode in tal. Občina je zadolžena za zbiranje in odlaganje odpadkov, skrbi pa tudi za varstvo pred hrupom in opravlja druge dejavnosti varstva okolja (ZLS-UPB2 2007, 21 člen). MOL te naloge opravlja z izvajanjem nalog ter spremljanjem stanja s področja varstva okolja in naravnih dobrin. Poleg tega v okviru svojih pristojnosti sprejema ukrepe, s katerimi zagotavlja ohranjanje narave in varstvo okolja (Statut MOL 2016, 18. člen).

Mestna občina se ustanovi zaradi enotnega urbanističnega in prostorskega urejanja, zadovoljevanja komunalnih potreb in planiranja razvoja, pri čemer lahko občina dobi status mestne občine, če je geografsko, gospodarsko in kulturno središče svojega gravitacijskega območja in če ima najmanj 20.000 prebivalcev ter vsaj 15.000 delovnih mest, od katerih jih mora biti najmanj polovica iz terciarnega in kvartarnega sektorja dejavnosti (ZLS-UPB2 2007, 16. člen).

Občina kot temeljna enota lokalne samouprave predstavlja »raven politične oblasti«, ki je prebivalcem najbližja (Haček in Kukovič 2012, 679).

2.2 ŽUPAN

Županov mandat traja štiri leta, izvoljen je na neposrednih in tajnih volitvah po dvokrožnem večinskem sistemu, ki potekajo hkrati z volitvami s mestni svet. Volijo ga volivci s stalnim prebivališčem v občini (ZLS-UPB2 2007, 42. člen; Brezovšek in Kukovič 2012, 127). Redne volitve župana razpiše predsednik Državnega zbora in potekajo skupaj z volitvami v občinske svete. V kolikor županu predčasno preneha

mandat, občinska volilna komisija razpiše nadomestne volitve (Kaučič in Grad 2008, 392).

33. člen Zakona o lokalni samoupravi (2007) določa, da župan zastopa in predstavlja občino. Prav tako predstavlja občinski svet, ki ga sklicuje in vodi seje občinskega sveta. V okviru pristojnosti župan občinskemu svetu v sprejem predlaga proračun občine, zaključni račun proračuna, odloke in druge akte, skrbi za izvajanje odločitev, objavo statuta, odlokov in drugih splošnih aktov občine. V kolikor župan meni, da je splošen akt ali odločitev občinskega sveta nezakonita, jo lahko podanim razlogom zadrži in predlaga ponovno proučitev na naslednji seji (ZLS-UPB2 2007, 33. člen).

»Županova najpomembnejša funkcija pa je, da je predstojnik občinske uprave. Župan je suveren in praktično nedotakljiv skozi vso mandatno dobo. Z upravo, ki jo vodi, lahko izvaja v občini zelo samostojno politiko, ne glede na politiko občinskega sveta« (Brezovšek in Kukovič 2012b, 127). Župan za vodenje občinske (mestne) uprave, preko katere izvaja lastno politiko, pooblasti direktorja. Do težav lahko prihaja, če župan v mestnem svetu nima zadostne večinske podpore (Haček in drugi 2013, 49). Župan ima kot politični funkcionar in nosilec mandata obveznosti do izvajanja politik, ki jih je obljubljal v programu predvolilne kampanje (Haček 2005, 70). V Sloveniji je značilno, da so župani na lokalnih volitvah pogosto ponovno izvoljeni, prav tako se ta pojav povečuje z vsakimi naslednjimi volitvami (Haček in Kukovič 2012, 670). Volivci na koncu vsakega županskega mandata ocenjujejo dosedanje delo župana in se odločijo komu bodo namenili svoj glas. Analiza raziskave Hačka in Kukovičeve (2012, 678) je pokazala, da največ županov meni, da zaupanje volivcev pridobijo zaradi učinkovitosti njihovega dela oziroma nepolitičnega stila vodenja, s čimer presežejo politično delitev.

V kolikor župan »ne izvršuje odločb ustavnega sodišča in pravnomočnih odločb sodišča, pristojnega za upravne spore, ki mu nalagajo s ustavo in zakonom skladno ravnanje« (ZLS-UPB2 2007, 90.b člen), potem se ga lahko predčasno razreši. O razrešitvi na predlog vlade odloča državni zbor. Pri čemer mora državni zbor župana pred izdajo sklepa o razrešitvi opozoriti na nepravilnosti oziroma nezakolitosti v njegovem ravnanju ter predlagati kako le-te odpravi (ZLS-UPB2 2007, 90.c člen).

V Sloveniji narašča trend nestranskih županskih kandidatov, kar kaže na umikanje političnih strank iz lokalne ravni (Haček in Kukovič 2011, 390).

2.3 OBČINSKI SVET (MESTNI SVET)

Občinski svet se voli za obdobje štirih let na neposrednih in tajnih volitvah in je najvišji organ, ki odloča o vseh zadevah v okviru pravic in dolžnosti občine. Sprejema statut občine, proračun in zaključni račun, prostorske in druge plane razvoja občine, odloke in druge občinske akte. Vršni nadzor nad delom župana, podžupana in občinske uprave glede izvrševanja odločitev občinskega sveta in odloča o pridobitvi in odtujitvi občinskega premoženja, v kolikor ni z zakonom določeno drugače. Skrbi za imenovanje in razreševanje članov nadzornega obora, komisij in odborov občinskega sveta ter članov sveta za varstvo uporabnikov javnih dobrin. Z določitvijo zakona in statuta občine občinski svet odloča tudi o drugih zadevah. Svoje delo ureja s poslovníkom, ki ga sprejme z dvotretjinsko večino navzočih članov (ZLS-UPB2 2007, 29., 36. in 37. člen).

Občinski svet svoje odločitve sprejema na seji, ki jo skliče in vodi župan. Odločitev je sprejeta v kolikor zanjo glasuje večina navzočih članov, ob predpostavki, da je na seji prisotna večina članov občinskega sveta (ZLS-UPB2 2007, 35. člen).

Svet je organ ožjega dela občine, ki ga izvolijo občani z volilno pravico, in katerega število članov določi občinski svet. Svet ima predsednika, ki ga izmed sebe izvolijo člani sveta. Opravlja naloge, ki se nanašajo na prebivalce ožjega dela občine in jih občina prenese nanje. Predvsem gre za naloge upravljanja premoženja za potrebe krajanov, lokalne javne službe, vzdrževanje krajevnih cest in drugih javnih površin ter pospeševanje kulturnih in drugih dejavnosti (Brezovnik in drugi 2014, 20).

2.4 LOKALNA OBLAST IN ODNOSI

Prebivalci lokalno samoupravo uresničujejo v občinah in drugih lokalnih skupnostih (Ustava RS, 138. člen).

Lokalna samouprava »pomeni pravico lokalnih skupnosti (občin in širših lokalnih skupnosti), da opravljajo in urejajo v svoji pristojnosti javne zadeve, ki se nanašajo na življenje in delo prebivalcev na njihovem območju. Gre za pravico ljudi v lokalnih skupnostih in lokalnih skupnosti samih, da rešujejo svoje lokalne probleme in imajo svoje lastne dohodke« (Vlaj 2006, 68). Poggi (v Brezovšek in Kukovič 2012b, 9) lokalno samoupravo vidi kot zibelko moderne demokracije.

Sistem lokalne oblasti predstavlja tip moderne predstavniške demokracije, ki je sestavljen iz upravnih in političnih institucij. Člane lokalnih predstavniških organov izvolijo občani

z namenom, da bi le-ti zastopali lokalne interese (Koprić in Vukojičić Tomić v Kukovič 2015, 13).

Predstavniška demokracija je prevladujoča oblika demokracije na lokalni ravni. Državljeni preko izvoljenih predstavnikov poskušajo vplivati na odločitve. Izvoljeni politiki tako sprejemajo odločitve, ki naj bi predstavljale voljo državljanov. Lokalna oblast pa naj bi državljanom omogočala storitve in dobrine, ki jih potrebujejo (Brezovšek in Kukovič 2012a, 21).

Župan kot izvršilni organ na lokalni ravni oblasti je izvoljen na volitvah in za to ne potrebuje podpore v občinskem svetu. Vendar, če župan želi nemoteno izvajanje politik, si mora v občinskem svetu zagotoviti večinsko podporo, saj je le-ta pomembna za uspešno delovanje. Tako župani po izvolitvi pogosto sklepajo različna zaveznitva in koalicijske dogovore, ki mu v občinskem svetu (zakonodajno telo) prinaša podporo za uresničevanje predvolilnega programa (Haček in drugi 2008, 156–154).

Med področja, na katera bi slovenski župani želeli, da imajo občine več pristojnosti, se s 91,5 % uvršča urejanje okolja in prostora ter s 75,5 % »okoljevarstvo« (Kukovič 2015, 153–154), ki je pomembno v našem diplomskem delu. Kukovičeva sklepa, da želijo župani imeti več pristojnosti na področjih, ki jih dojemajo kot prioriteta (Kukovič 2015).

Na županov predlog občinski (mestni) svet s splošnim aktom ustanovi občinsko (mestno upravo). Prav tako župan kot njen predstojnik določi naloge in notranjo organizacijo. Občinska uprava opravlja upravne, strokovne, pospeševalne in razvojne naloge, izvaja odločitve župana in občinskega sveta ter pripravlja podlage za njegove odločitve. Direktor občinske uprave, ki ga imenuje župan, skrbi za organizacijo in koordinacijo ter vodenje občinske uprave. Župan direktorja občinske uprave, ki mu je formalno podrejen, lahko pooblasti za izvajanje določenih nalog, prav tako ga lahko po lastni volji razreši (Haček in drugi 2013, 50; 60). Direktor občinske uprave je odgovoren za zakonito delovanje občinske uprave, vendar je odvisen od volje in muhavosti župana. Lahko se zgodi namreč, da direktor občinske uprave ne more zagotoviti uresničitve županovih političnih ambicij, v kolikor le-te niso v skladu z zakonom (Brezovšek in Kukovič 2012b, 155). Delitev dela v praksi med županom in direktorjem občinske je precej medla, saj vloga javnih uslužbencev ni popolnoma upravna, niti politična. Politika in strokovnost se mešata, saj se od župana v določenih okoliščinah pričakuje strokovnost, direktorji

občinskih uprav pa morajo pogosto ravnati tudi politično (Brezovšek in Kukovič 2012b, 176).

Mouritzen in Svava (2002, 55) sta na lokalni ravni oblikovala štiri idealne tipe vladanja, eden izmed njih je model močnega župana. Večina slovenskih občin spada v skupino občin z močnim županom, kjer direktor občinske uprave nima pooblastil (ali pa so ta majhna) za izvajanje nalog iz pristojnosti župana (Haček in drugi 2013, 50 in 60).

Občinske uprave so različno organizirane glede na velikost občine, prav tako ima vsaka občinska uprava svoje naloge delovanja (Brezovšek in Kukovič 2012b, 151). Med drugim občinska uprava nadzira izvajanje občinskih predpisov in drugih aktov občinske pristojnosti, pri čemer lahko ustanovi občinsko inšpekcijo (ZLS-UPB2 2007, 50.a člen). Občinska uprava je za odločitve župana in občinskega sveta zadolžena za izvajanje strokovnih nalog in pripravo strokovnih podlag (Brezovšek in Kukovič 2012b, 154).

Zakon o lokalni samoupravi (2007) župana opredeljuje kot izvršilni organ, vendar ob vzpostavitvi lokalne samouprave v Sloveniji ni bilo tako. Prehod k močnejši vlogi župana se je zgodil naknadno. Zakon o lokalni samoupravi iz leta 1993 je določal močnejšo vlogo občinskemu svetu, ker pa je prihajalo do nejasnosti glede nalog med občinskim svetom in županom, so v letu 1995 v Zakonu o spremembah in dopolnitvah ZLS vpeljali funkcijo predsednika in podpredsednika občinskega sveta. Predsednik je predstavljal občinski svet in vodil delo ter skliceval seje občinskega sveta. Podpredsednik ga je nadomeščal ob odsotnosti in mu pomagal pri delu. Ker je prišlo do neusklajenega delovanja in večkrat onemogočenega dela ter posledično do neučinkovitosti lokalne samouprave, ki je bila na zelo nizki ravni, so funkcijo predsednika in podpredsednika z Zakonom o spremembah in dopolnitvah ZLS (1998) ukinili, s tem pa se je okrepila vloga župana (Kukovič 2015, 117–119).

V aktualnem Zakonu o lokalni samoupravi (2007) je župan usmerjevalec in koordinator celotnega delovanja občine, njegova moč se v odnosu do občinskega sveta krepi (Kukovič 2015, 124). Reforme lokalne samouprave so skozi leta so prinesle prehod od parlamentarizma, kjer je imel občinski svet kot zakonodajni organ močno vlogo, do krepitev moči župana kot izvršilnega organa (prezidencializem) (Kukovič in Brezovšek 2015, 70). Občinski svet sicer nadzoruje delo župana, vendar nima drugih možnosti ukrepanja, razen nasprotovanja županovim predlogom. Župan lahko precej samovoljno uveljavlja svoje politike, saj tako volivci kot občinski svet, nimajo konkretnega ukrepa

zoper župana. Svoje nestrinjanje lahko volivci izrazijo na lokalnih volitvah (v kolikor župan ponovno kandidira) kjer župana ne izvolijo ponovno. Predvsem je pomembno, da župan in občinski svet dosežejo skupen dogovor in ne blokirajo delovanja občine, temveč sledijo smeri zastavljenemu napredku občine (Kukovič in Brezovšek 2015, 75–76).

Institucionalno moč župana, način izvolitve, vertikalne (med lokalno in centralno oblastjo) in horizontalne odnose (med izvršilnim in zakonodajnim organom ter upravo) določa nacionalni sistem lokalne oblasti (Kukovič 2015, 32).

V Sloveniji je za idejo in prakso lokalne demokracije ter organizacijo oblasti pomembno uresničevanje načel vertikalne delitve oblasti (decentralizacija in subsidiarnost). Vertikalna delitev oblasti se nanaša na delitev moči med lokalno in višjo ravno vladanja, pri horizontalni pa gre za delitev moči znotraj občinskih organov (Brezovšek in Kukovič 2012b, 206).

3 PRAVNE PODLAGE NA PODROČJU ONESNAŽENOSTI ZRAKA

3.1 NADDRŽAVNA RAVEN

Direktiva 2008/50/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 21. maja 2008 o **kakovosti zunanjega zraka in čistejšem zraku za Evropo** določa ukrepe, katerih namen je opredeliti in določiti cilje glede kakovosti zraka z namenom preprečiti ali zmanjšati škodljive učinke na zdravje ljudi in okolje. Uvesti skupna merila in metode za ocenjevanje kakovosti zunanjega zraka v vseh državah članicah, ki bi omogočale pridobivanje, primerjavo in spremljanje dolgoročnih gibanj in izboljšanj, ki so posledica nacionalnih ukrepov in ukrepov Evropske unije. Hkrati pa je namen Direktive zagotoviti dostopnost podatkov o kakovosti zraka tudi javnosti.

Evropska komisija je 2007 sprejela **Zeleno knjigo: Za novo kulturo mobilnosti v mestih**, v kateri predstavlja vrsto možnosti za izboljšanje mobilnosti v mestih, s katerimi želi doseči bolj zelena mesta s preudarno mobilnostjo ter varnim, dostopnim in zanesljivim mestnim prevozom (Komisija evropskih skupnosti 2007).

Belo knjigo Načrt za enotni evropski prometni prostor – na poti h konkurenčnemu in z viri gospodarnemu prometnemu sistemu (2011) je Evropska komisija sprejela z namenom ustvariti konkurenčen in trajnostni prometni sistem, s katerim se bodo zmanjšale emisije v zrak, zmanjšala odvisnost prometnega sistema od nafte, izboljšala energetska učinkovitost z razvojem in uporabo trajnostnih goriv (Evropska komisija 2011).

3.2 DRŽAVNA RAVEN

Zakon o varstvu okolja (ZVO-1, 2006) ureja varstvo okolja pred obremenjevanjem, kot temeljni pogoj za trajnostni razvoj. Spodbuja in usmerja družbeni razvoj, ki omogoča dolgoročne pogoje za človekovo zdravje, počutje, kakovost življenja in hkrati ohranja biotsko raznovrstnost. Po načelu trajnostnega razvoja morata država in občina pri načrtovanju (politik, strategij, programov, aktov, načrtov) spodbujati takšen gospodarski in socialni razvoj družbe, ki omogoča dolgoročno ohranjanje okolja in enake možnosti za zadovoljevanje potreb tudi prihodnjim generacijam.

Slovenija je s strani Evropske Komisije dobila opozorilo glede izpolnjevanja zahtev iz **Direktive 2008/50/ES**, ki določa, da morajo države članice sprejeti programe ukrepov, ki bodo zagotovili, da koncentracije PM₁₀ v zunanjem zraku ne bodo presegle mejnih vrednosti. Vlada RS je tako v novembru 2009 sprejela **Operativni program varstva**

zunanjega zraka pred onesnaževanjem PM₁₀ (OP PM₁₀, 2009), ki določa nosilce, daje izhodišča za pripravo, sprejem in izvedbo ukrepov z namenom zagotoviti varstvo zdravja ljudi na območjih s preseženimi vrednostmi PM₁₀ (Vlada RS 2009, 6).

Zakonsko so mejne vrednosti delcev PM₁₀ za zaščito zdravja predpisane v ***Uredbi o kakovosti zunanjega zraka*** (2015, 7. člen), in sicer znaša letna mejna vrednost 40 µg /m³, dnevna mejna vrednost pa 50 µg /m³. Le-ta ne sme biti presežena več kot 35-krat v koledarskem letu.

Sklep o določitvi podobmočij zaradi upravljanja s kakovostjo zunanjega zraka (2011) določa obseg podobmočij zaradi onesnaženosti s PM₁₀ na podlagi ocene kakovosti okolja in ocene primernosti obsega območja za učinkovito izvajanje ukrepov za izboljšanje stanja kakovosti zraka.

Odredba o določitvi območja in razvrstitvi območij, aglomeracij in podobmočij glede na onesnaženost zunanjega zraka (2011) določa razdelitev Republike Slovenije na območja z namenom, ohranjanja in izboljšanja kakovosti ter ocenjevanja onesnaženosti zunanjega zraka. Glede na stopnjo onesnaženosti zraka določa območja, aglomeracije in podobmočja zaradi upravljanja s kakovostjo zunanjega zraka.

Namen ***Energetskega zakona*** (EZ-1, 2015) je ob upoštevanju načel trajnostnega razvoja zagotavljati konkurenčno, varčno, dostopno in zanesljivo oskrbo z energijo in energetske storitvami. Kar zakon zagotavlja preko načel in ukrepov za doseganje zanesljive oskrbe energije, s povečevanjem energetske učinkovitosti, varčevanjem z energijo ter večjo rabo obnovljivih virov energije.

3.3 LOKALNA RAVEN

Odlok o načrtu za kakovost zraka na območju Mestne občine Ljubljana (2014) je nastal s sodelovanjem Vlade RS in Mestne občine Ljubljana. Odlok določa ukrepe za zmanjšanje onesnaženosti zraka z delci PM₁₀, z namenom zmanjšanja vpliva na zdravje in okolje, odgovorne organe za izvajanje ukrepov, vključno z nalogami občine in države ter obveznosti povzročiteljev obremenitev in obveznosti izvajalcev javnih služb varstva okolja.

Odlok o prioritetni uporabi energentov za ogrevanje na območju Mestne občine Ljubljana (2016) določa prioritarno rabo za ogrevanje stavb, pripravo tople vode in

proizvodnjo toplote za končne uporabnike, pri tem pa upošteva energetske in okoljske kriterije ter tehnične značilnosti stavb.

4 PREDSTAVITEV MESTNE OBČINE LJUBLJANA IN LOKALNE OBLASTI

Ljubljana je v *Zakonu o glavnem mestu Republike Slovenije* (2004, 1. člen) navedena kot glavno mesto in upravno središče, kjer so sedeži državnih organov in organizacij državnega pomena. Prav tako se v Ljubljani nahajajo sedeži konzulatov, tujih predstavništev in predstavništev mednarodnih organizacij ter sedeži mednarodnih organizacij.

MOL je ena izmed 11 mestnih občin v Republiki Sloveniji, razdeljena je na 17 četrtnih skupnosti in obsega 38 naselij. Je politično, kulturno, gospodarsko, trgovsko, poslovno, kongresno in sejensko središče, prav tako prometno, znanstveno in izobraževalno središče Slovenije (MOL 2014, 6–7).

MOL sestavljajo trije organi, in sicer župan, mestni svet in nadzorni odbor.

Nadzorni odbor je najvišji organ, ki nadzira javno porabo v MOL, sestavljen je iz predsednika in 6 članov, ki jih imenuje in razrešuje mestni svet. V okviru svojih pristojnosti vrši nadzor nad razpolaganjem premoženja MOL in finančnim poslovanjem uporabnikov proračunskih sredstev. Prav tako nadzoruje namenskost in smotrnost porabe proračunskih sredstev (Statut MOL 2016, 33. in 34. člen).

Župan Zoran Janković je bil na lokalnih volitvah 2014 kot neodvisni kandidat že četrtrič izvoljen za župana MOL, in sicer v prvem krogu s 57,5 % glasov volivcev. Svoj prvi županski mandat je nastopil leta 2006, potem ko so mu volivke in volivci zaupali večino svojih glasov 62,99 %. Takrat je Janković skupaj še z nekaterimi sodelavci iz Mercatorja oblikoval vodstveno ekipo MOL, motivacijsko preoblikoval mestno upravo in jo projektno usmeril ter se lotil dela na posameznih projektih (MOL 2016c). Pripravili so program za razvoj MOL, in sicer Vizija Ljubljane 2025, s katero so si zadali cilje, da Ljubljana postane Zelena prestolnica Evrope. Motiv za ponovno kandidiranje župan vidi v želji po spremembi Ljubljane v evropsko prestolnico ter dokončanju še nedokončanih projektov. Janković, ki izhaja iz podjetniškega okolja, županovanja ne jemlje kot politično funkcijo, ampak bolj kot menedžersko delo. Meni, da so za dobro vodenje potrebne vizije in cilji. Prav tako mora župan delati v korist lokalne skupnosti ter stremeti k izvedbi zastavljenih projektov (Janković v Fajfar 2015, 40–41). Brezovšek in Kukovič (2014, 1094) menita, da »odzivno, uspešno in odgovorno vladovanje zahteva močne, pa tudi kreativne voditelje, ki dajejo usmeritve pri oblikovanju lokalnih politik ter

koordinirajo delovanje posameznikov in organizacij ter sodelujejo pri obnovi lokalne identitete« Brezovšek in Kukovič (2014, 1094).

Župan Janković vodi MOL skupaj s še 2 podžupanjama in 3 podžupani, ki jih je imenoval sam izmed članov mestnega sveta, ki jih prav tako lahko razreši (ZLS UPB2 2007, 33.a člen).

Mestni svet, najvišji organ odločanja v okviru pravic in dolžnosti MOL, sestavlja 45 članov, ki so bili izvoljeni na lokalnih volitvah 2014 (MOL 2016a). 22 sedežev v mestnem svetu zasedajo svetniki Liste Zorana Jankovića, Slovenska demokratska stranka ima 7 svetnikov, 6 svetnikov ima Stanka modernega centra (SMC), Nova Slovenija-Krščanski demokrati imajo 3 svetnike, po 2 svetnika pa imajo Združena levica, Demokratična stranka upokojencev Slovenije, Demokratska stranka in Socialni demokrati, 1 svetnika pa ima Slovenska ljudska stranka (SLS) (Državna volilna komisija 2014). Predstavlja ga župan Janković, ki po 52. členu *Statuta MOL* sklicuje seje ter jih vodi, vendar nima pravice glasovati. Mestni svet ima 6 komisij in 13 odborov, ki pokrivajo delovna področja organov mestne uprave (Statut MOL 2016, 32. člen).

Po lokalnih volitvah 2014 Lista Zorana Jankovića v mestnem svetu nima večine, kar se je zgodilo prvič odkar je Janković župan. Zato je moral skleniti koalicijo, da si je s tem zagotovil nemoteno izvajanje svojih politik. Koalicijo v MOL tako predstavljata poleg Liste Zorana Jankovića (22 svetnikov), še Socialni demokrati (SD) z dvema svetnikoma in Demokratična stranka upokojencev Slovenije (DeSUS) s prav tako dvema svetnikoma (Kocjan 2015).

Mestna uprava MOL je organizacijsko prilagojena poslanstvu, procesom in nalogam mestne uprave. Vodi jo direktorica Jožka Hegler, ki jo je na to mesto imenoval župan Janković. Kot direktorica mestne uprave ni pooblaščen za nobeno nalogo iz županove pristojnosti. Županu je hierarhično podrejena, skrbi za kadrovske poslovanje mestne uprave in pripravo organizacijskih predpisov z delovnega področja (Hegler v Kočevar 2014, 46). Z županom Jankovićem dobro komunicirata, sta odprta za pogovore in imata željo po skupnih interesih in ciljih, kar pomeni, da sledita strategiji in viziji MOL (Janković v Kočevar 2014, 49).

5 STANJE ONESNAŽENOSTI ZRAKA V MESTNI OBČINI LJUBLJANA

Onesnaženost zraka opredelimo kot »obstoj nekaterih onesnaževal v ozračju v količinah, ki negativno vplivajo na zdravje ljudi, okolje in kulturno dediščino (zgradbe, spomenike in druge materiale)« (Bogataj 2015, 5). Delci v ozračju so lahko naravnega (cvetni prah, morska sol, dim gozdnih požarov, vulkanski pepel, vegetacija) ali antropogenega izvora. Pri čemer so prvi posledica naravnih procesov, drugi pa so posledica človekove aktivnosti (delovanje industrije, energetskih objektov, prometa, individualnih kurišč, poljedelstva) (ARSO 2016). Manjši kot so delci globlje prodrejo v dihala, kjer lahko povzročijo vnetno reakcijo ali pa dodatno poslabšajo bolezensko stanje. V kolikor delci vsebujejo težke kovine, je njihova toksičnost še povečana. Prav tako je učinek trdnih delcev PM_{10} na zdravje odvisen od koncentracije in časa izpostavljenosti (ARSO 2016). Trdni delci večajo umrljivost za boleznimi dihal, srca in ožilja ter pljučnim rakom. V raziskavo, ki je proučevala vpliv delcev na zdravje, je bila vključena tudi Ljubljana. Ugotovljeno je bilo, da se pri povprečni letni vrednosti delcev PM_{10} $40 \mu\text{g}/\text{m}^3$, stopnja umrljivosti poveča za dobra 2 % (ARSO 2016).

Zakonsko so mejne vrednosti delcev PM_{10} za zaščito zdravja predpisane v *Uredbi o kakovosti zunanega zraka* (2011, 7. člen), in sicer znaša letna mejna vrednost $40 \mu\text{g}/\text{m}^3$, dnevna mejna vrednost pa $50 \mu\text{g}/\text{m}^3$. Le-ta ne sme biti presežena več kot 35-krat v koledarskem letu.

Kakovost zraka predstavlja enega izmed najpomembnejših vidikov stanja okolja, saj ima velik vpliv na zdravje in počutje ljudi (ARSO 2015, XI). V preteklosti je največji problem z vidika onesnaženosti zraka predstavljal žveplov dioksid z zelo visokimi koncentracijami, ki so bile v večini posledica emisij iz individualnih kurišč ter uporabe zasavskega premoga v Termoelektrarni Toplarni Ljubljana (v nadaljevanju TE-TOL). Ukrepi, ki so bili izvedeni za zmanjšanje previsokih koncentracij žveplovega dioksida, so privedli tudi k manjši onesnaženosti zraka z delci (Odlok o načrtu za kakovost zraka na območju MOL 2014, priloga).

V Mestni občini Ljubljana se je kakovost zraka precej izboljšala, ko so se koncentracije trdnih delcev zmanjšale zaradi zamenjave premoga v TE-TOL in zaradi intenzivnega priključevanja stavb na sistem daljinskega ogrevanja in distribucije zemeljskega plina (Strojin Božič in drugi 2014, 17). Enega izmed razlogov za povišane vrednosti trdnih

delcev v zraku namreč tako v Sloveniji kot v MOL predstavlja razširjena uporaba lesa v zastarelih kurilnih napravah. Visoke ravni so posledica neugodnih klimatskih razmer predvsem v hladni polovici leta, ko se prične sezona ogrevanja (ARSO 2015, XI). MOL ima namreč izrazito kotlinsko lego, slabo je prevetrena, zanjo pa je značilno povečano število meglenih dni. Pogosto se pojavljajo temperaturne inverzije (največkrat do višine 150 do 250m nad dnom kotline), ki preprečujejo vertikalno izmenjavo zračnih mas in s tem redčenje izpustov trdnih delcev PM₁₀ (Odlok o načrtu za kakovost zraka na območju MOL 2014, priloga).

Meritve delcev PM₁₀ izvaja Agencija RS za okolje, in sicer na merilnih mestih Ljubljana Bežigrad in Ljubljana Biotehniška fakulteta. Poleg tega se meritve izvajajo tudi v dopolnilnih mrežah, v našem primeru v okviru Okoljskega merilnega sistema Mestne občine Ljubljana, na merilnem mestu Ljubljana Center (glej Tabelo 5.1).

Tabela 5.1: Število preseganj mejnih dnevnih koncentracij PM₁₀ v MOL v letih 2013–2015

Merilno mesto	2013	2014	2015
Ljubljana Bežigrad	22	19	43
Ljubljana Biotehniška fakulteta	24	12	34
Ljubljana Center	74	55	85

Dnevna mejna koncentracija je lahko presežena največ 35-krat v koledarskem letu.

Preseganja so obarvana rdeče.

Vir: povzeto po ARSO (2013; 2014; 2015).

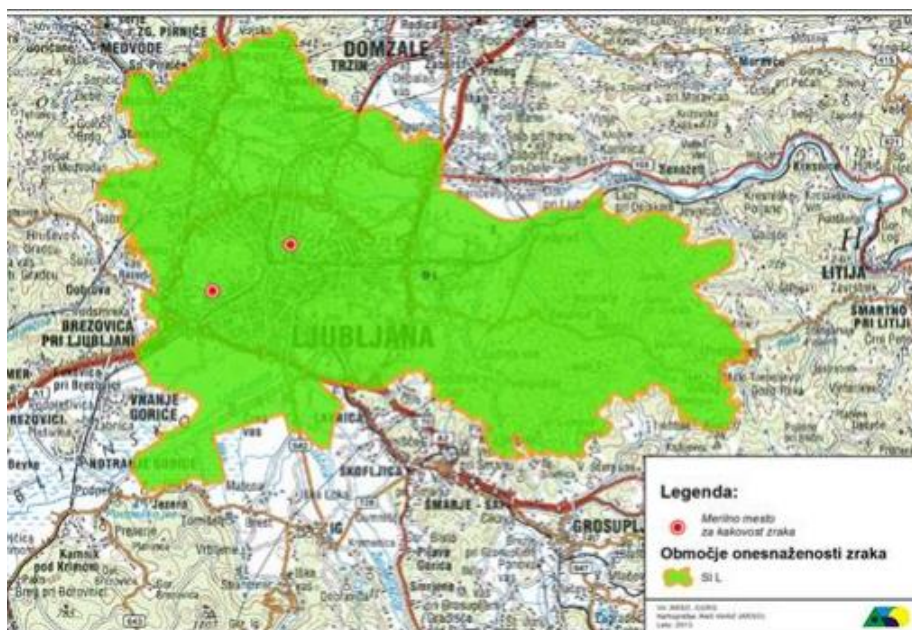
V MOL v letih 2013 in 2014 na merilnih mestih Ljubljana Bežigrad in Biotehniška fakulteta ni prišlo do **nedopustne prekoračitve števila preseganj** dnevne mejne vrednosti. Kar pa ne velja za merilno mesto Ljubljana Center, kjer je do prekoračitve prišlo v vseh treh letih (2013–2015) (glej Tabelo 5.1). Merilno mesto je namreč **izpostavljeno obremenitvam izpustov iz prometa** skozi vse leto (ARSO 2015, 8). V letu 2015 do prekoračitev ni prišlo le na merilnem mestu Ljubljana Biotehniška fakulteta, medtem ko je bilo na merilnem mestu Ljubljana Center izmerjeno kar 85 preseganj, na merilnem mestu Ljubljana Bežigrad pa 43 preseganj mejnih vrednosti delcev PM₁₀ (glej Tabelo 5.1).

MOL koncentracije delcev PM₁₀ v okviru Okoljskega merilnega sistema spremlja od leta 2006 naprej. Kljub temu, da se onesnaženje skozi leta zmanjšuje, pa meritve v mestnem

središču izkazujejo presežene letne dovoljene vrednosti ter preveliko število dni s preseženo vrednostjo (Piltaver 2015).

MOL je tako na podlagi *Sklepa o določitvi podobmočij zaradi upravljanja s kakovostjo zunanjega zraka* opredeljena kot aglomeracija z oznako SIL, ki je zaradi **prekomerne onesnaženosti z delci PM₁₀** uvrščena v razred **največje obremenjenosti** (*Odredba o določitvi območja, razvrstitvi območij, aglomeracij in podobmočij glede na onesnaženost zraka 2011*)(glej Slika 5.1).

Slika 5.1: Območje prekomerne onesnaženosti s trdnimi delci PM₁₀ v MOL

Vir: Odlok o načrtu za kakovost zraka na območju MOL (2014).

V letu 2012 je bilo v MOL v ozračje izpuščeno 261 ton emisij trdnih delcev, leto za tem se je količina emisij zmanjšala za 12 %. V letu 2014 je bilo v zrak izpuščenih 230 ton emisij trdnih delcev, kar je sicer manj kot v preteklih letih (glej Tabelo 5.2).

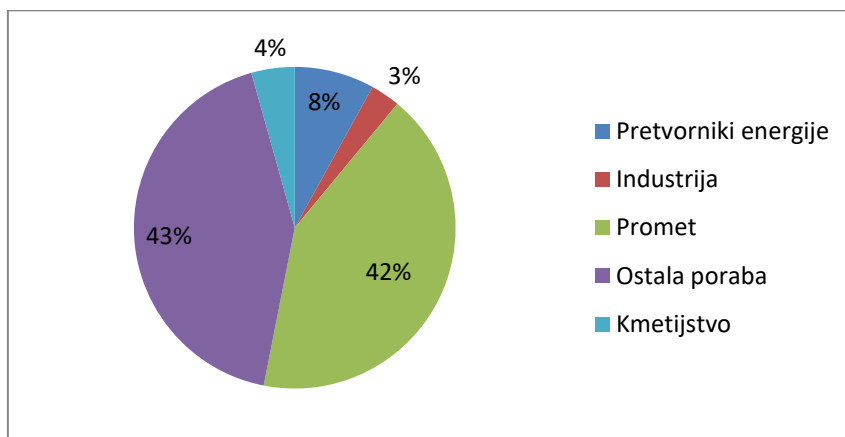
Tabela 5.2: Ocena emisij trdnih delcev PM₁₀ v MOL v tonah

Leto	2012	2013	2014
Količina v tonah	261	244	230
	-12 %	-6,8 %	-5,5 %

Vir. Inštitut za energetiko – Energis (2015).

Glavni vir trdnih delcev PM₁₀ v MOL predstavlja sektor ostala poraba in sektor prometa. Tako na onesnaženost zraka v največji meri vplivajo **promet in individualna kurišča** (glej Graf 5.1).

Graf 5.1: Ocena emisij trdnih delcev v MOL letu 2014 po sektorjih

Vir: Inštitut za energetiko – Energis (2015).

6 IZVEDENI PROJEKTI IN UKREPI

Strateški dokument MOL za področje varstva okolja je Program varstva okolja za Mestno občino Ljubljana 2014–2020, ki ga je julija 2014 skoraj soglasno (nasprotoval je en sam svetnik) potrdil mestni svet na predlog mestne uprave. V njem se MOL zavezuje trajnostnemu razvoju in zviševanju kakovosti bivanja, ki jo udejanja skozi težnjo po varnem, čistem okolju z zelenimi površinami in težnjo po ohranjanju biotske raznovrstnosti (Čerin 2016). V strateškem dokumentu so kot prednostni izzivi izpostavljeni:

- ✓ *Varovanje naravnega okolja,*
- ✓ *dolgoročno zavarovanje vodnih virov,*
- ✓ *izkoriščanje razpoložljivih površin za pridelavo hrane in lokalno samooskrbo,*
- ✓ *prevzemanje aktivne vloge pri povezovanju in spodbujanju trajnostnega načina delovanja, poslovanja in bivanja v mestni občini* (Strojin Božič in drugi 2014, 8–9).

Prvi Program varstva okolja je MOL dobila za obdobje 2007–2013, ključni cilj pa je bil postati Zelena prestolnica Evrope, kar je MOL uspelo v letu 2016. Dva izmed štirih strateških ciljev se nanašata tudi na našo obravnavano problematiko onesnaženosti zraka. Naraščajoč promet, težave z majhno pretočnostjo cest in zastoji so povečevali prometno onesnaževanje zraka, zato so si na MOL kot strateški cilj zadali vzpostavitev sistema trajnostne mobilnosti in pa zagotovitev energetske učinkovitosti ter rabe obnovljivih virov energije (Loose in drugi 2010, 4–6).

Prometna politika MOL predvideva povsem spremenjeno prometno piramido, in sicer do leta 2020 naj bi bila tretjina vseh poti opravljena peš ali s kolesom, tretjina s taksiji in javnim prevozom ter le še tretjina z osebnim avtomobilom, kar bo pozitivno vplivalo na zmanjševanje onesnaženosti zraka, med drugim tudi delcev PM₁₀ (Čerin 2016).

Z začetkom projekta Civitas Elan je MOL imela v načrtu, da bo imela 10 % voznega parka »zelenega«. Danes so z izjemo nekaj vozil vsa na metan. Eden izmed velikih korakov v smeri izboljšanja kakovosti zraka je nakup metanskih avtobusov javnega prometa (Piltaver 2016).

MOL je v letu 2007 v mestnem središču vzpostavila ekološko cono, zaprto za ves promet, ki je namenjena pešcem in kolesarjem ter električnim vozilom »Kavalir«. V letu 2009 je MOL uvedla integriran plačilni sistem URBANA, dve leti kasneje je pričel delovati še

sistem izposoje koles BicikeLJ. V obdobju 2006–2013 je bilo urejenih 42 km kolesarskih stez ter vzpostavljen sistem parkiraj in se pelji (P&R). Septembra 2013 je omejila tranzitni promet motornih vozil po Slovenski cesti in vzpostavila rumene pasove na glavnih vpadnicah (Strojin Božič in drugi 2014, 134).

Z zaprtjem Slovenske ceste se je kar za 70 % zmanjšalo lokalno onesnaženje s črnim ogljikom (Piltaver 2016).

Pri omejevanju količine delcev v zraku se MOL ni omejila samo na ukrepe v prometu. Vlada RS je skupaj z MOL v *Odloku o načrtu za kakovost zraka na območju Mestne občine Ljubljana* pripravila ukrepe za zmanjšanje onesnaženosti zraka z delci PM₁₀, z namenom zmanjšanja vpliva na zdravje in okolje. Odlok poleg ukrepov določa odgovorne organe za izvajanje ukrepov, vključno z nalogami občine in države ter obveznosti povzročiteljev obremenitve in obveznosti izvajalcev javnih služb varstva okolja (3. člen). Ukrepi so namenjeni neposrednemu zmanjševanju zraka in posrednemu zmanjševanju onesnaževanja na področju prometa, energetike in drugih področjih. Predvideno je nadaljnje priključevanje objektov na sistem daljinskega ogrevanja, spodbude za zamenjave zastarelih kurilnih naprav na območjih brez možnosti daljinskega ogrevanja, posebna pozornost bo namenjena ozaveščanju in izobraževanju občanov o pravilnem vzdrževanju kurilnih naprav in priprave lesne biomase. Na področju prometa pa so ukrepi usmerjeni umirjanju prometa, spodbujanju javnega potniškega prometa in nemotoriziranih oblik prometa (kolesarjenje, pešačenje). Ukrepi bodo namenjeni tudi zmanjševanju prašenja na gradbiščih, voznih površinah, deponijah in pri transportu sipkega tovora (Piltaver 2015).

Mestni svet MOL je na majski seji (2016) z veliko večino sprejel *Odlok o prioritetni uporabi energentov za ogrevanje na območju Mestne občine Ljubljana*, s katerim želi MOL zmanjšati delež prašnih delcev, ki so posledica ogrevanja iz individualnih kurišč.

MOL je namreč vztrajala in dosegla, da se v *Odlok o načrtu za kakovost zraka na območju MOL*, ki ga je pripravila Vlada RS, doda posebno besedilo, in sicer, da v MOL ni možno pridobiti subvencije za električne toplotne črpalke in lesno biomaso tam, kjer je že vzpostavljen sistem daljinskega ogrevanja ali sistem zemeljskega plina. Samo veliki sistemi ogrevanja (daljinsko ogrevanje, zemeljski plin) omogočajo boljšo kvaliteto zraka. V januarju 2016 je bila s strani Studia okolje izvedena primerjalna študija med MOL in

Medvodami. Potekale so meritve benzena, katerega izvor je v kuriščih. Onesnaženost z benzenom je bila v Medvodah za 30 % višja kot v MOL. (Piltaver 2016).

MOL je v preteklih letih širila sistem daljinskega ogrevanja, vzpostavila standarde za nove gradnje, energetske sanirala nekatere javne stavbe, povečala delež obnovljivih virov energije, na voljo so bile tudi finančne spodbude (Eko sklad) za zamenjave starih kurilnih naprav z novejšimi ter spodbude za energetske obnove stavb gospodinjstev, kar vpliva na zmanjšanje delcev (Strojin Božič in drugi 2014, 118; 134–135).

7 ANALIZA SEJ MESTNEGA SVETA S PROBLEMATIKO ONESNAŽENOSTI ZRAKA

Trenutni mandat so župan in mestni svet nastopili 20. oktobra 2014, zato bomo najprej analizirali seje trenutne lokalne oblasti. V drugem delu bomo proučili seje mestnega sveta od izvolitve župana Jankovića na nadomestnih volitvah 2012 pa do rednih lokalnih volitev 2014 (glej MOL 2016b). Pri analizi sej smo se osredotočili na dokumente, sklepe itd., o katerih so svetniki glasovali in ki izključno obravnavajo problematiko diplomskega dela.

7.1 ANALIZA SEJ OD OKTOBRA 2014 DO JUNIJA 2016

V letu 2014 sta potekali 2 redni in 1 izredna seja. Problematika onesnaženosti zraka ni bila obravnavana na nobeni seji.

V letu 2015 je potekalo 10 rednih in 1 izredna seja. Na 3. seji se je mestni svet seznanil s *Poročilom o stanju okolja Mestne občine Ljubljana* in dokument z večino potrdil.

Brez glasu proti so svetniki na 7. redni seji sprejeli Dopolnitve Lokalnega energetskega koncepta Mestne občine Ljubljana, ki je za problematiko onesnaženja zraka pomemben z vidika prednostnih načinov ogrevanja, finančnih spodbud le-teh ter posledično manjših ali večjih emisij delcev v ozračje. Prav tako je bil sprejet predlog Sklepa o seznanitvi in soglasju k predlogu *Podrobnejši program ukrepov Odloka o načrtu za kakovost zraka na območju MOL za obdobje 2014–2016*.

Mestni svet je na 8. seji sprejel osnutek, na 9. seji pa predlog *Odloka o javno-zasebnem partnerstvu za izvedbo projekta pogodbenega zagotavljanja prihrankov rabe energije z namenom energetske sanacije javnih objektov v lasti Mestne občine Ljubljana*, katerega učinek bo viden na manjši porabi in izgubi energije za ogrevanje in posledično manjših emisijah delcev v zrak kot posledica ogrevanja.

Župan MOL je na zahtevo 12 članov mestnega sveta v novembru sklical 2. izredno sejo, ki je bil sklicana na temo prometno kaotičnih razmer na Slovenski cesti, mestnem centru in na širšem vplivnem območju. Svetniki so odločali o *Sklepih za oblikovanje strokovnih in proračunskih podlag za ukrepe takojšnje razbremenitve prometa v centru mesta*. Župan je predlagal, da sklepa ne sprejmejo. Sklep je bil zavrnjen.

Od skupno **11 sej**, ki so potekale v letu 2015, je bila problematika onesnaženosti zraka obravnavana na **petih** sejah mestnega sveta.

V letu 2016 je bilo sklicanih **5 sej** mestnega sveta, tematika, ki se dotika problematike onesnaženosti zraka, je bila obravnavana na **2 sejah** mestnega sveta.

Mestni svet MOL je na 15. seji razpravljajal in potrdil osnutek, na majski 16. seji pa z veliko večino sprejel *Odlok o prioritetni uporabi energentov za ogrevanje na območju Mestne občine Ljubljana*, s katerim želi MOL zmanjšati delež prašnih delcev, ki so posledica ogrevanja.

Od skupno **19 sej** mestnega sveta v trenutnem mandatu je bila problematika onesnaženosti zraka obravnavana na **7 sejah**.

7.2 ANALIZA SEJ OD APRILA 2012 DO OKTOBRA 2014

V 3. mandatu župana Jankovića, ki je trajal od marca 2012 (nadomestne županske volitve) pa do oktobrskih lokalnih volitev 2014 je skupaj potekalo 29 sej mestnega sveta. Svetniki Liste Zorana Jankovića so po lokalnih volitvah 2010 v mestnem svetu imeli večino, saj so od 45 svetniških mest zasedali 25 mest (MOL 2016c).

V letu 2012 je bilo izvedenih 7 rednih in 4 izredne seje. Problematika, ki vpliva onesnaženost zraka je bila na dnevnem redu obravnavana na eni seji. In sicer so na 18. seji obravnavali in potrdili predlog *Prometne politike Mestne občine Ljubljana*, ki je strateški dokument na področju prometne politike v MOL z uvedbo trajnostne mobilnosti, saj predvideva povsem spremenjeno prometno piramido, na podlagi katere bo do konca 2020 le še tretjina poti opravljena z avtomobili, tretjino pa bodo zasedali prevozi s taksiji in javnim prevozom ter tretjino kolesarjenje ali pešačenje (Čerin 2016).

V letu 2013 je bilo skupaj izvedenih 12 sej, od tega so bile 3 izredne. Za reševanje problematike zraka sta bile relevantni 2 seji mestnega sveta.

Na januarski, 22. seji, so bile s strani mestnega sveta sprejete Spremembe *Lokalnega energetskega načrta za Mestno občino Ljubljana*.

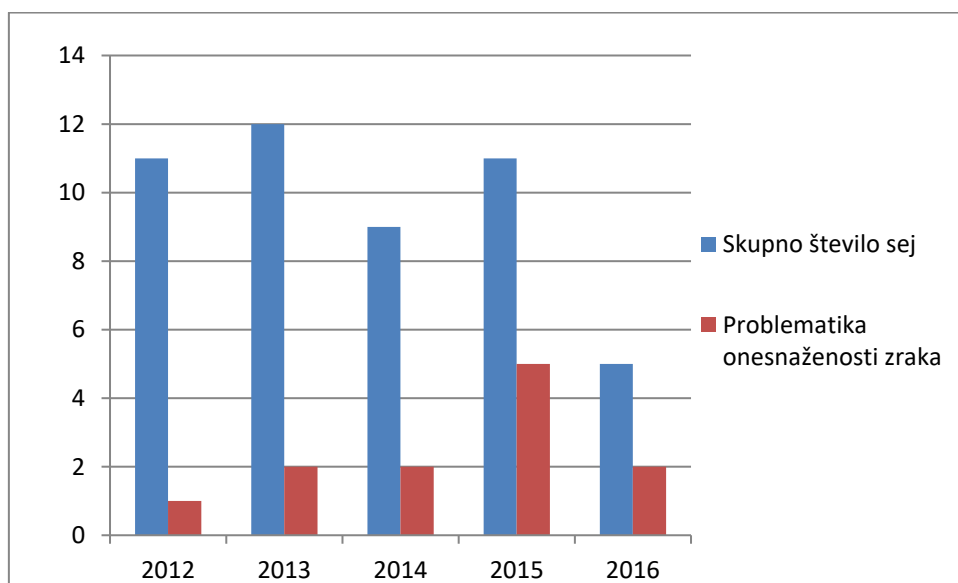
Na 26. seji je bil potrjen predlog *Načrt trajnostne mobilnosti – Strategija elektromobilnosti v Mestni občini Ljubljana*.

V letu 2014 je do oktobrskih lokalnih volitev 2014 potekalo 9 sej. Problematika onesnaženosti je bila obravnavana na 2 sejah mestnega sveta.

Na 31. seji je mestni svet potrdil Sklep o seznanitvi in soglasju k predlogu *Odloka o načrtu za kakovost zraka na območju Mestne občine Ljubljana* ter sprejel *Odlok o spremembah Odloka o ustanovitvi Proračunskega sklada za odpravo posledic obremenitev okolja v Mestni občini Ljubljana*.

Strateški dokument MOL za področje varstva okolja je *Program varstva okolja za Mestno občino Ljubljana 2014–2020*, ki ga je na 36. seji (julija 2014) skoraj soglasno potrdil mestni svet na predlog mestne uprave. Mestni svet je o dokumentu razpravljal in o njem glasoval tik pred lokalnimi volitvami 2014, ko se politične stranke pripravljajo na volitve in je politično ozračje temu primerno bolj razgreto. Kljub temu je bil omenjeni dokument sprejet z veliko večino in le enim glasom proti (Čerin 2016).

Graf 7.1: Pregled sej mestnega sveta od aprila 2012 do julija 2016

Opomba: Za leto 2016 so upoštevane seje do konca julija

Vir: povzeto po MOL (2016).

Od skupno 48 sej, ki so potekale od aprila 2012 pa do oktobra 2014, je bila problematika obravnavana na 12 sejah mestnega sveta. Veliko pozornost so župan in svetniki onesnaženosti zraka namenili v letu 2015, ko je bila problematika obravnavana največkrat (glej Graf 7.1). Predvsem so bili skozi zadnja dva mandata župana Jankovića obravnavani in sprejeti vsi pomembnejši dokumenti, ki stremijo k izboljšanju kakovosti

okolja, kakovosti zraka, trajnostnem razvoju, trajnostni mobilnosti, energetski prenovi, itd.

8 PROBLEMATIKA ONESNAŽENOSTI, ODNOS LOKALNE OBLASTI, UKREPI IN PROJEKTI TER INFORMIRANOST PREBIVALCEV SKOZI INTERVJUJE

Onesnaženost zraka je bil v MOL problem že desetletja nazaj in pozornost lokalne skupnosti in lokalne oblasti je bila zelo velika. Povprečne koncentracije žveplovega dioksida so bile namreč 100 krat višje, kakor so danes. Po besedah gospoda Piltaverja je danes »nedojemljivo, kakšno onesnaženje je to bilo« (Piltaver 2016). Z začetkom priključevanja stavb v mestnem delu Ljubljane na sistem daljinskega ogrevanja in sistem zemeljskega plina ter zamenjave zasavskega premoga v TE-TOL z indonezijskim, onesnaženost zraka z žveplovim dioksidom danes ni več problem.

Meritve delcev PM₁₀ so se v MOL pričele v letu 2006, ko je MOL na merilno postajo namestila merilnik delcev, za katerega si prizadevajo, da je v skladu z zadnjimi standardi. Onesnaženost z delci se v MOL zmanjšuje, povprečne vrednosti so že na meji, preseganja še ostajajo. Eden izmed velikih korakov za izboljšanje zraka v MOL je bil nakup metanskih avtobusov. Prav tako se je lokalno onesnaženje s črnim ogljikom po zaprtju Slovenske ceste zmanjšalo za 70 % (Piltaver 2016).

Skrb za zmanjšanje onesnaženosti zraka je visoko na agendi MOL. S sprejetim Programom varstva okolja se je namreč MOL zavezala »trajnostni rasti in nenehnemu zviševanju kakovosti bivanja skozi težnjo po čistem, varnem in prijaznem okolju ter ohranjanju obstoječih in vzpostavljanju novih zelenih površin z biotsko raznovrstnostjo« (Čerin 2016). Mestna uprava, natančneje Oddelek za varstvo okolja, pripravlja gradiva s področja varovanja okolja, ki jih potem na sejah obravnava mestni svet. Njihovo delo spremlja Odbor mestnega sveta za varstvo okolja, ki vsa gradiva in dokumente predhodno preveri in o vsebinski ter normativni ustreznosti tudi interno odloča (Piltaver 2016).

Vse predloge ukrepov in projektov, povezane z varstvom okolja oziroma kakovostjo zraka v MOL, je podal župan oziroma mestna uprava, torej imata osrednjo vlogo. Po besedah gospoda Čerina (2016) pripravljata župan in mestna uprava kakovostna gradiva za razprave mestnega sveta, kar pove tudi dejstvo o visoki podpori mestnega sveta aktom, ki jih pripravlja mestna uprava. Mestni svet je tako pri sprejemanju odločitev s področja varovanja okolja in kakovosti zraka povsem avtonomen, njegove odločitve so samostojne.

Gospod Čerin (2016) je poudaril, da je sodelovanje med županom oziroma mestno upravo in mestnim svetom dobro in verjame, da bosta ti dve veji lokalne oblasti takšen odnos ohranjali še naprej. Meni namreč, da je varstvo okolja tema, ki je v interesu nas vseh, ne glede na ideološko opredeljenost ali pripadnost političnim strankam.

Piltaver (2016) meni, da so pri ljudeh pri tako velikih projektih in spremembah kot so se dogajale v Ljubljani, na začetku vedno negotovanja, nasprotovanja in pritožbe. Vendar, če bi se projekti izvajali po javnomnenjskih raziskavah, potem noben projekt v Ljubljani ne bi bil izveden. Za to je potrebna močna volja župana. Ljudje so skeptični na začetku, vendar sčasoma ugotovijo, da se stanje onesnaženosti okolja zmanjšuje in počasi spreminjajo mnenje v pozitivnega.

Ljudje v MOL so zelo ozaveščeni glede onesnaženosti zraka. Oddelek za varstvo okolja občane informira mesečno preko Glasila Ljubljana, ki ga občani brezplačno prejmejo na dom. Stanje onesnaženosti zraka lahko prebivalci praktično kadarkoli in kjerkoli spremljajo z zakasnitvijo dveh ur na spletni strani, prav tako so meritve objavljene na portalu Okolje.info. Na spletni strani Mestne občine Ljubljana so objavljeni vsi strateški dokumenti, gradiva, projekti, razstave, akcije glede varstva okolja. Prav tako Oddelek za varstvo okolja organizira razne ozaveščevalne akcije in razstave, kjer se občani seznanijo s problematiko ter v posameznih akcijah tudi sami sodelujejo in pripomorejo k čistejšemu okolju (Čerin 2016; Piltaver 2016). Po raziskavi Eurobarometer 2013 je kar 90 % vprašanih prebivalcev Ljubljane zadovoljnih z življenjem v njej, glede čistoče jih je zadovoljnih 87 %, 86 % prebivalcev pa je zadovoljnih z zelenimi površinami, parki in vrtovi (Čerin 2016).

Vsi ukrepi, ki so bili izvedeni, počasi spreminjajo miselnost prebivalcev, da tudi sami prispevajo k trajnostnem razvoju MOL z uporabo javnega prometa, hoje ali kolesarjenja. Zaposleni na mestni upravi so na pobudo župana v dveh letih posadili kar 12.000 dreves in so tako prispevali k zmanjševanju onesnaženosti zraka (Čerin 2016).

9 ZAKLJUČEK

Onesnaženost zraka je v MOL eden ključnih problemov že več desetletij. Kotlinska lega, slabša prevetrenost, pojav temperaturne inverzije ter megle v hladni polovici leta še dodatno poslabšajo kvaliteto zraka zaradi onemogočanja razredčevanja onesnaževal v zraku, kar privede do prekomerne onesnaženosti. V preteklosti je bil glavni problem žveplov dioksid, zadnjih nekaj let pa je v ospredju prekomerna onesnaženost zraka z delci PM₁₀, ki se sicer zmanjšuje, vendar preseganja dnevni mejnih vrednosti še vedno ostajajo. Glavna vira onesnaženja predstavljata promet in individualna kurišča, zato smo se v diplomskem delu osredotočili na ukrepe prometne politike ter ukrepe z energetskega področja, saj so to področja, ki imajo največji negativni vpliv na onesnaženost zraka z delci PM₁₀ v MOL.

Pravica prebivalcev MOL je živeti v čistem okolju in seveda dihati čist zrak, zato je toliko pomembneje, da je lokalna oblast prepoznala problem in se nanj odzvala. Pomembno je, da je lokalna oblast glavne dokumente in ukrepe iz področja varstva okolja oziroma zraka, sprejela skoraj soglasno, kar dokazuje, da se svetniki zavedajo pomembnosti problematike in da je varstvo okolja tema, kjer je pomembno skupno dobro in ne politična opredeljenost oziroma nestrinjanje.

Glavni raziskovalni vprašanji, ki smo si jih zastavili v uvodnem delu se glasita:

- *Kakšno je stanje okolja v Mestni občini Ljubljana glede onesnaženosti zraka s trdnimi delci PM₁₀?*
- *Kako je lokalna oblast pristopila k reševanju problema?*

Zastavili smo si še dve pomožni raziskovalni vprašanji:

- *Ali je župan imel pomembno vlogo pri pobudi oziroma izvedbi ukrepov?*
- *Ali je bila javnost s strani lokalne oblasti dobro obveščena o novih ukrepih?*

Kakšno je stanje okolja v Mestni občini Ljubljana glede onesnaženosti zraka s trdnimi delci PM₁₀?

Onesnaženost zraka v MOL se je precej izboljšala. K temu je v večji meri pripomogla zamenjava premoga v Termoelektrarni in Toplarni Moste, intenzivno priključevanje stavb na sistem daljinskega ogrevanja ter sistem zemeljskega plina in v zadnjih letih razvoj trajnostne prometne politike ter politike energetske učinkovitosti. Povprečne letne vrednosti delcev PM₁₀ se zadnja leta vztrajno zmanjšujejo in so blizu dovoljenega povprečja. Problem pa ostajajo preseganja dnevni vrednosti, ki so nad dovoljeno mejo.

Predvsem bi izpostavili prometno merilno postajo v centru mesta, kjer so ta preseganja precejšnja (85 preseganj v letu 2015, dovoljeno je 35 preseganj). Onesnaženost zraka z delci PM₁₀ je v MOL prekomerna, zato se celotna mestna občina uvršča med območja s prekomerno onesnaženostjo zraka s trdnimi delci PM₁₀ in za katera je bil sprejet načrt za izboljšanje kakovosti zraka.

Kako je lokalna oblast pristopila k reševanju problema?

Skrb za kakovost zraka je v MOL pomembna prioriteta. Lokalna oblast se problematike onesnaženosti zaveda in jo primerno rešuje. Eden izmed ključnih elementov je bila postavitev merilne postaje Okoljskega merilnega sistema, ki je omogočila soočenje s problemom prekomerne onesnaženosti in je bila začetek zavedanja, da so potrebni ukrepi. MOL si ni zatiskala oči pred problemom. Danes prometna merilna postaja stoji v centru mesta (križišče Tivolske in Vošnjakove) in velja za »črno« postajo, ki še vedno prikazuje velika preseganja delcev PM₁₀. Postaja je bila namreč iz strogega centra mesta (Pri Figovcu), kjer po zaprtju Slovenske ceste ne bi več prikazovala realnega stanja onesnaženosti⁵, prestavljena na točko, kjer je onesnaženost zaradi prometnih emisij velika.

Pri analizi sej mestnega sveta (2012–2016) smo ugotovili, da je bila problematika največkrat obravnavana v letu 2015. Sprejeti so bili vsi pomembni dokumenti s področja varstva zraka, trajnostne prometne politike in energetske učinkovitosti, ki vplivajo na zmanjšanje onesnaženosti zraka z delci PM₁₀. Analiza sej je pokazala, da so bili strateški dokumenti, sklepi in strategije s področja varstva okolja sprejeti skoraj soglasno, kar kaže na visok nivo zavedanja pomembnosti varstva okolja, saj je to tema, ki je v interesu vseh in kjer do političnih in ideoloških nesoglasij, ne bi smelo prihajati.

Lokalna oblast – župan kot izvršilni organ in mestni svet kot zakonodajni organ – problematiko primerno rešuje. Prav tako je problematika zadovoljivo obravnavana na sejah mestnega sveta, kjer so svetniki sprejeli vse predlagane dokumente, strategije, sklepe s področij, ki vplivajo na izboljšanje kakovosti zraka. Mestna uprava, natančneje Oddelek za varstvo okolja, pripravlja kvalitetna gradiva za seje mestnega sveta, kar kaže na učinkovito in strokovno delo.

---

⁵ nekatera evropska mesta imajo merilne postaje locirane na lokacijah, ki ne prikazujejo realnega onesnaženja, s tem pa njihove oblasti zanikajo obstoj problema, saj merilne postaje ne prikažejo prekomerne onesnaženosti.

Ali je župan imel pomembno vlogo pri pobudi oziroma izvedbi ukrepov?

Skrb za varstvo okolja in ohranjanje naravnih dobrin je ena izmed nalog, ki jih MOL opravlja samostojno.

Župan ima v mestnem svetu večinsko podporo (koalicija z DeSUS in SD) in s tem praktično proste roke za izvajanje svoje politike. Da se župan Janković posveča varstvu okolja priča dejstvo, da je s svojimi somišljeniki leta 2006, ko je nastopil svoj prvi županski mandat, začrtal smernice in vizijo MOL, s katero vsa ta leta uresničuje projekte. Eden izmed njih je bil postati Zelena prestolnica Evrope, kar je MOL postala v letu 2016, kot dokaz, da je MOL na področju okolja in trajnostnega razvoja naredila pomemben korak naprej. Župan ima vizijo načrtano že vsa leta županovanja. Je pobudnik za spremembe v MOL in je precej lastno angažiran, dostikrat ideje, ki bi bile dobre za Ljubljano, najde na potovanjih po tujini.

Župan oziroma mestna uprava sta predlagala vse projekte in ukrepe povezane z varstvom okolja tako, da ima župan s svojo mestno upravo odločilno vlogo pri pobudi ukrepov in sprememb.

Ali je bila javnost s strani lokalne oblasti dobro obveščena o novih ukrepih?

MOL prebivalce o vseh ukrepih in projektih obvešča preko svoje internetne strani, kjer so vsi projekti tudi dostopni. Prav tako vsak mesec na domove dobijo brezplačen izvod Glasila Ljubljana, kjer jim je dostopno mesečno poročilo stanja okolja v MOL (voda, zrak). Kakovost zraka v MOL se meri na treh lokacijah, podatki pa so preko internetne strani dostopni vsakomur. Oddelek za varstvo okolja prebivalce informira preko razstav in akcij na temo okolja, ki jih lahko obišejo oziroma pri njih aktivno sodelujejo.

Prebivalci so zelo ozaveščeni glede onesnaženosti zraka in obveščanje MOL je na visokem nivoju. Ljudje so sprva do novih sprememb skeptični, nemalokrat proti, veliko je tudi pripomb, ki pa jih župan redno prebira in nanje odgovarja. Ko pa dokazi pokažejo, da je ukrep bil učinkovit, potem tudi prebivalci spremenijo mnenje. In dokaz za učinkovito delo, dobro izvedene projekte in razvoj MOL je zadovoljstvo prebivalcev Ljubljane, ki so na volitvah županu Jankoviću izglasovali že četrti mandat.

Če strnemo naše ugotovitve, potem lahko rečemo, da je onesnaženost zraka z delci PM₁₀ v MOL eden izmed ključnih okoljskih problemov, ki je zaradi specifične kotlinske lege Ljubljane, še dodatno povečana v hladni polovici leta. Glavni pritiski se vršijo s strani prometa in individualnih kurišč. Na podlagi izvedene analize mestnih sej in intervjujev

smo ugotovili, da so na podlagi strokovno pripravljenih gradiv mestne uprave, mestni svetniki izglasovali vse predlagane ukrepe, ki so načrtno usmerjeni k zmanjševanju in preprečevanju nadaljnega onesnaženja zraka z delci. Do edinega nesprejetega predloga je prišlo na 2. izredni seji 2015, ki jo je zahtevalo 12 svetnikov opozicije po zaprtju Slovenske ceste zaradi zahteve po spremembi prometne politike in razbremenitvi okoliških cest. Predlog so svetniki tudi na predlog župana zavrnili. Lokalna oblast je do reševanja problematike onesnaženja zraka pristopila resno. Župan je imel pri pobudah odločilno vlogo. S spremembo prometne politike je MOL naredila pomemben korak k trajnostni mobilnosti ter začetkom sprememb v miselnosti in ravnanju občanov in občank MOL. Le-ti so bili o stanju kakovosti zraka in izvedenih ukrepih zelo dobro obveščeni. Na voljo so jim kvalitetne in ažurirane spletne vsebine, brezplačno mesečno glasilo, interaktivne informacijske točke v centru Ljubljane, razstave z okoljsko tematiko ter razne delovne akcije, kjer lahko prebivalci aktivno sodelujejo.

Uspešnost izvedenih ukrepov in projektov temelji na dobro načrtovani viziji, ki vodi k začrtanim ciljem ter nadaljnjemu trajnostnemu razvoju MOL. S tem pa je prebivalcem MOL omogočeno živeti v zdravem okolju in dihati čistejši zrak. Seveda pa brez odločnega, močnega župana, projektno usmerjenega, z vizijo narediti Ljubljano boljšo, čistejšo in zeleno ter brez učinkovite in strokovne mestne uprave in ne nazadnje brez mestnega sveta, ki je vse te projekte podprl in presešel politična ter ideološka nestrinjanja, izvedba teh ukrepov in tako reševanje okoljske problematike ter ustvarjanje boljši pogojev za življenje prebivalcev MOL, ne bi bilo mogoče.

Reševanje problematike bo tudi v prihodnje zahtevalo spremljanje stanja onesnaženosti in iskanje novih rešitev. Pomembno je, da MOL še naprej nadgrajuje politiko trajnostne mobilnosti in nadaljuje z energetskimi prenovami javnih stavb ter priključevanjem gospodinjstev na sisteme daljinskega ogrevanja in plina.

Opozoriti bi bilo potrebno na dejstvo, da je država z reševanjem odlašala, saj je s strani Evropske komisije pred leti dobila opozorilo zaradi neupoštevanja Direktive 2008/50/ES glede reševanja problematike onesnaženosti zraka z delci, prav tako ni posredovala podatkov o onesnaženosti z delci PM₁₀ s prometno obremenjene merilne postaje. Neodzivnost države zaradi nesprejetja potrebne zakonodaje in ukrepov pa vse prevečkrat zavira oziroma omejuje delo tudi na lokalni ravni.

10 LITERATURA

1. Agencija RS za okolje. 2013. *Naše okolje. Bilten Agencije RS za okolje* 20 (12). Dostopno prek: <http://www.arso.gov.si/o%20agenciji/knji%C5%BEnica/mese%C4%8Dni%20bilten/NASE%20OKOLJE%20-%20December%202013.pdf> (1. avgust 2016).
2. --- 2014. *Naše okolje. Bilten Agencije RS za okolje* 22 (12). Dostopno prek: <http://www.arso.gov.si/o%20agenciji/knji%C5%BEnica/mese%C4%8Dni%20bilten/NASE%20OKOLJE%20-%20December%202014.pdf> (1. avgust 2016).
3. --- 2015a. *Kakovost zraka v Sloveniji v letu 2014*. Ljubljana: Ministrstvo za okolje in prostor, Agencija za okolje. Dostopno prek: http://www.arso.gov.si/zrak/kakovost%20zraka/poro%C4%8Dila%20in%20publikacije/porocilo_2014.pdf (23. julij 2016).
4. --- 2015b. *Naše okolje. Bilten Agencije RS za okolje* 38 (12). Dostopno prek: <http://www.arso.gov.si/o%20agenciji/knji%C5%BEnica/mese%C4%8Dni%20bilten/NASE%20OKOLJE%20-%20December%202015.pdf> (1. avgust 2016).
5. --- 2016. *Problematika onesnaženosti zraka z delci*. Dostopno prek: <http://www.arso.gov.si/novice/datoteke/031398-DELICI.pdf> (5. avgust 2016).
6. Bogataj, Milan. 2015. *Kakovost zraka v Sloveniji-kakšen zrak dihamo?*. Murska sobota: Pomurski ekološki center.
7. Brezovnik, Boštjan, Božo Grafenauer, Žan Jan Oplotnik in Milan Železnik. 2014. *Statutarna ureditev občine (z osnutkoma statuta in poslovnika občinskega sveta), prva dopolnjena in spremenjena izdaja*. Maribor: Lex Localis. Dostopno prek: <http://www.lex-localis.info/ebook/statutarnaureditev2014/> (13. avgust 2016).
8. Brezovšek, Marjan in Simona Kukovič. 2012a. Demokracija in participacija na lokalni ravni (konceptualni vidik). V *Lokalna demokracija IV: Aktualni problemi slovenske lokalne demokracije*, ur. Irena Bačlija, 19–37. Maribor: Lex Localis.
9. --- 2012b. *Organizacija lokalne oblasti v Sloveniji*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
10. --- 2014. Institucionalni vidiki lokalnega političnega vodenja v Evropi: primerjalna analiza. *Teorija in praksa* 51(6): 1091–1110.
11. Čerin, Aleš. 2016. *Intervju z avtorico*. Ljubljana, 3. avgust.

12. *Direktiva 2008/50/ES* Evropskega parlamenta in Sveta z dne 21. maja 2008 o kakovosti zunanje zraka in čistejšem zraku za Evropo. Dostopno preko: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:152:0001:0044:SL:PDF> (3. avgust 2016).
13. Državna volilna komisija. 2014. *Lokalne volitve 2014 – Mestna občina Ljubljana*. Dostopno prek: http://volitve.gov.si/lv2014/rezultati/obcina_ljubljana.html (1. avgust 2016).
14. *Energetski zakon (EZ-1)*. Ur. l. RS 17/14, 81/15. Dostopno prek: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO6665> (25. julij 2016).
15. Evropska komisija. 2011. *Bela knjiga: Načrt za enotni evropski prometni prostor – na poti h konkurenčnemu in z viri gospodarnemu prometnemu sistemu*. Dostopno prek: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0144:FIN:SL:PDF> (19. avgust 2016).
16. Fajfar, Lara. 2015. *Vodenje mestnih občin: primerjava županov Jankovića in Popovića*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede. Dostopno prek: dk.fdv.uni-lj.si/diplomska_dela_1/pdfs/mb11_fajfar-lara.pdf (10. avgust 2016).
17. Haček Miro. 2005. *Politika birokracije*. Ljubljana: Modrijan.
18. Haček, Miro in Simona Kukovič. 2011: Nestranski kandidati in liste na lokalnih volitvah v obdobju 1994–2010. *Teorija in praksa* 48 (2): 376–392.
19. --- 2012. Analiza ponovne izvoljivosti županov v slovenskih občinah. *Teorija in praksa* 49 (4-5): 670–681. Dostopno prek: <http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:doc-5USEEOPX> (25. julij 2016).
20. Haček, Miro, Marjan Brezovšek in Irena Bačlija. 2008. *Upravljalna sposobnost in koalicijsko povezovanje v slovenskih občinah*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
21. Haček, Miro, Simona Kukovič in Anja Grabner. 2013. Odnosi med organi oblasti v slovenski lokalni samoupravi. *Družboslovne razprave* 29 (72): 45–63. Dostopno prek: <http://druzboslovne-razprave.org/clanek/pdf/2013/72/3/> (29. julij 2016).
22. Inštitut za energetiko – Energis. 2015. *Energetska bilanca in ocena emisij onesnaževal – MOL*. Dostopno prek: <http://www.energis-solutions.com/sl/EB-Ljubljana-MOL/energetska-bilanca> (3. avgust 2016).
23. Kaučič, Igor in Franc Grad. 2008. *Ustavna ureditev Slovenije*. Ljubljana: GV založba.

24. Kavčič, Sabina. 2016. Stanje okolja v Mestni občini Ljubljana in Mestni občini Celje (diplomsko delo). Ljubljana: Filozofska fakulteta.
25. Kocjan, Vida. 2015. *Jankovičeva samovolja in MOL brez proračuna*. Dostopno prek: <http://www.demokracija.si/tehdnik/jankoviceva-samovolja-in-mol-brez-veljavnega-proracuna> (15. avgust 2016).
26. Kočevar, Katja. 2014. *Odnos med politiko in birokracijo: odnos med županom in direktorjem občinske uprave* (diplomsko delo). Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
27. Komisija evropskih skupnosti. 2007. *Zelena knjiga: Za novo mobilnost v mestih*. Dostopno prek: http://www.mzi.gov.si/fileadmin/mzi.gov.si/pageuploads/Razno/Zelena_knjiga_o_mestnem_prometu.pdf (20. avgust 2016).
28. Koprić, Ivan in Tijana Vukojičić Tomić. 2013. Lokalni politički sustav nakon uvođenja neposrednog izbora načelnika – stanje i prijepori. V *Reforma lokalne i regionalne samouprave u Republici Hrvatskoj*, ur. Ivan Koprić, 55–188. Zagreb: Institut za javnu upravu in Pravni fakultet Sveučilišća u Zagrebu.
29. Kukovič, Simona. 2015. *Lokalno politično vodenje: slovenski župani v primerjalni perspektivi*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
30. Kukovič, Simona in Marjan Brezovšek. 2015. Od parlamentarizma k prezidencializmu: institucionalni vidiki lokalnega političnega vodenja v Sloveniji. *Teorija in praksa* 52 (1–2): 67–82.
31. Loose, Alenka, Nataša Jazbinšek Sršen, Marjana Jankovič, Barbara Zupanc, Helena Regina, Andrej Piltaver, Zala Strojini Božič in Svetlana Čermelj. 2010. *Okolje v Mestni občini Ljubljana*. Ljubljana: Mestna občina Ljubljana. Dostopno prek: www.ljubljana.si/file/1019951/porocilo-o-stanju-okolja.pdf (30. julij 2016).
32. Mestna občina Ljubljana. 2014. *Statistični letopis Ljubljane 2013*. Dostopno prek: <http://www.ljubljana.si/file/1541943/statisticni-letopis-2013.pdf> (24. julij 2016).
33. --- 2016a. *Organi MOL*. Dostopno prek: <http://www.ljubljana.si/si/mol/podporni-organi/> (6. avgust 2016).
34. --- 2016b. *Seje mestnega sveta MOL*. Dostopno prek: <http://www.ljubljana.si/si/mol/mestni-svet/seje/> (20. julij 2016).
35. --- 2016c. *Župan*. Dostopno prek: <http://www.ljubljana.si/si/mol/zupan/> (6. avgust 2016).
36. Mestna uprava Mestne občine Ljubljana. 2016. *Osnutek Odloka o prioritetni uporabi energentov za ogrevanje na območju Mestne občine Ljubljana z*

- obrazložitev*. 2016. Ljubljana: Mestna občina Ljubljana. Dostopno prek: <http://www.ljubljana.si/file/1805522/14.-toka---osnutek-odloka-o-prioritetni-uporabi-energentov-za-ogrevanja-na-obmoju-mol.pdf> (8. avgust 2016).
37. Mouritzen, Poul Erik in James H. Svara. 2002. *Leadership at the Apex: Politicians and Administrators in Western Local Governments*. Pittsburgh: University of Pittsburgh Press. Dostopno prek: https://books.google.si/books?id=323qzZA5sEwC&pg=PR3&hl=sl&source=gbs_selected_pages&cad=2#v=onepage&q&f=false (3. avgust 2016).
38. *Odlok o načrtu za kakovost zraka na območju Mestne občine Ljubljana*. Ur. l. RS 24/14. Dostopno prek: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ODLO1743> (4. avgust 2016).
39. *Odlok o prioritetni uporabi energentov za ogrevanje na območju Mestne občine Ljubljana*. Ur. l. RS 41/2016. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlurid=20161817> (4. avgust 2016).
40. *Odredba o določitvi območja, razvrstitvi območij, aglomeracij in podobmočij glede na onesnaženost zraka*. Ur. l. RS 50/2011 Dostopno prek: <https://www.uradni-list.si/1/content?id=104285> (3. avgust 2016).
41. Vlada Republike Slovenije. 2009. *Operativni program varstva zunanjega zraka pred onesnaževanjem PM₁₀ (OP PM₁₀)*. Dostopno prek: http://www.mko.gov.si/fileadmin/mko.gov.si/pageuploads/zakonodaja/varstvo_okolja/operativni_programi/op_onesnazevanje_pm10.pdf (27. julij 2016).
42. Piltaver, Andrej. 2016. *Intervju z avtorico*. Ljubljana, 9. avgust.
43. *Sklep o določitvi podobmočij zaradi upravljanja s kakovostjo zunanjega zraka*. Ur. l. RS 58/11. Dostopno prek: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=SKLE8922> (6. avgust 2016).
44. Poggi, Gianfranco. 1988. *The development of the modern state: a sociological introduction*. Stanford: Stanford University Press.
45. *Statut Mestne občine Ljubljana*. Ur. l. RS 14/2016. Dostopno prek: <https://www.uradni-list.si/1/content?id=125946> (30. julij 2016).
46. Strojín Božič, Zala, Helena Regina, Marjana Jankovič, Andrej Piltaver in Svetlana Čermelj. 2014. *Poročilo o stanju okolja v Mestni občini Ljubljana*. Ljubljana: Ministrstvo za okolje in prostor, Agencija za okolje. Dostopno prek: www.ljubljana.si/file/1666538/mol_pso_2014_final.pdf (20. julij 2016).

47. *Uredba o kakovosti zunanjega zraka*. Ur. l. RS 9/11, 8/15 Dostopno prek: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=URED5493> (30. julij 2016).
48. *Ustava Republike Slovenije* (Ur. l. RS, 33/91-I, 42/97, 66/00, 24/03, 69/04, 68/06, 47/13). Dostopno prek: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=USTA1> (16. julij 2016).
49. Vlaj, Stane. 2006. *Teorija javne uprave*. Ljubljana: Fakulteta za upravo.
50. *Zakon o glavnem mestu Republike Slovenije (ZGRMS)*. Ur. l. RS 22/2004. Dostopno prek: <https://www.uradni-list.si/1/content?id=47551> (10. avgust 2016).
51. *Zakon o lokalni samoupravi (ZLS)*. Ur. l. RS 72/93. Dostopno prek: <https://www.uradni-list.si/1/content?id=67894#!/Zakon-o-lokalni-samoupravi> (20. avgust 2016).
52. *Zakon o lokalni samoupravi (ZLS-UPB2)*. Ur. l. RS 94/2007. Dostopno prek: <https://www.uradni-list.si/1/content?id=82670> (28. julij 2016).
53. *Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o lokalni samoupravi*. Ur. l. RS 14/1995. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/content?id=14368#!/Zakon-o-spremembah-in-dopolnitvah-zakona-o-lokalni-samoupravi> (20. avgust 2016).
54. *Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o lokalni samoupravi (ZLS-J)*. Ur. l. RS 74/1998. Dostopno prek: [http://www.uradni-list.si/1/content?id=8682#!/Zakon-o-spremembah-in-dopolnitvah-zakona-o-lokalni-samoupravi-\(ZLS-J\)](http://www.uradni-list.si/1/content?id=8682#!/Zakon-o-spremembah-in-dopolnitvah-zakona-o-lokalni-samoupravi-(ZLS-J)) (20. avgust 2016).
55. *Zakon o varstvu okolja (ZVO-1)*. Ur. l. RS 39/06 – uradno prečiščeno besedilo, 49/06 – ZMetD, 66/06 – odl. US, 33/07 – ZPNačrt, 57/08 – ZFO-1A, 70/08, 108/09, 108/09 – ZPNačrt-A, 48/12, 57/12, 92/13, 56/15, 102/15 in 30/16). Dostopno prek: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO1545> (27. julij 2016).

PRILOGE

PRILOGA A

Družboslovni intervju z vodjo svetniškega kluba Liste Zorana Jankovića, gospodom Alešem Čerinom, dne 3. avgusta 2016, preko elektronske pošte.

Kako bi ocenili odnos oz. sodelovanje med županom in mestnim svetom?

Najbrž imate, ko sprašujete o odnosu med županom in mestnim svetom, v mislih odnos med županom, kot predstojnikom mestne uprave, in mestnim svetom. Mestna uprava, natančneje *Oddelek za varstvo okolja*, namreč pripravlja gradiva s področja varovanja okolja, ki jih nato obravnava mestni svet.

Eno izmed pomembnejših gradiv s področja varstva okolja je mestni svet na predlog mestne uprave obravnaval julija 2014, ko je sprejel *Program varstva okolja za Mestno občino Ljubljana 2014–2016*. S tem strateškim dokumentom se je Mestna občina Ljubljana zavezala trajnostni rasti in nenehnemu zviševanju kakovosti bivanja skozi težnjo po čistem, varnem in prijaznem okolju ter ohranjanju obstoječih in vzpostavljanju novih zelenih površin z biotsko raznovrstnostjo.

Ljubljana se je tako zavezala še naprej skrbeti za visoko kakovost vode, zraka in hrane. Ker je varstvo okolja izrazito medsektorsko področje, dokument predvideva vgradnjo trajnostnega razvoja v aktivnosti mesta na vseh področjih iz njegovih pristojnosti. Temu kriteriju pa je, ne nazadnje, podredila tudi oblikovanje proračunskih prioritet. Štirje strateški cilji programa so tako:

- dolgoročno zavarovati vodne vire MOL,
- zagotoviti varovanje naravnega okolja v MOL,
- izkoristiti površine MOL za pridelavo hrane in lokalno samooskrbo,
- MOL prevzame aktivno vlogo pri povezovanju in spodbujanju trajnostnega načina delovanja, poslovanja in bivanja v MOL.

Omenjeni dokument je mestni svet sprejel praktično soglasno, saj mu je, nasprotno en sam svetnik. In to kljub dejstvu, da je mestni svet o njem glasoval tik pred lokalnimi volitvami 2014, ko se politične stranke in liste že pripravljajo na volitve in je politično ozračje temu primerno bolj razgreto. Podobno velja tudi za sprejetje *Odloka o prioritetni uporabi energentov za ogrevanje na območju Mestne občine Ljubljana*, ki ga podrobneje

predstavljamo v nadaljevanju. Tudi tega je, kot je moč razbrati, mestni svet sprejel z veliko večino in enim samim glasom proti.

Zato lahko ugotovimo, da je sodelovanje med županom oziroma mestno upravo na eni ter mestnim svetom na drugi strani dobro. V Listi Zorana Jankovića verjamemo, da bosta ti dve veji lokalne oblasti takšen odnos ohranjali tudi vnaprej. Navsezadnje je varstvo okolja tema, kjer bistvenih ideoloških razlik ne bi smelo biti. V interesu vseh nas – ne glede na našo ideološko opredeljenost ali pripadnost političnim strankam – namreč je, da živimo v zdravem okolju. Da dihamo čist zrak, pijemo pitno vodo iz javnega vodovoda, jemo lokalno pridelano zdravo hrano in se gibljemo v naravnem okolju.

Skrb Ljubljane za varstvo okolja pa je prepoznala tudi mednarodna skupnost, tako Ljubljana letos nosi naziv *Zelena prestolnica Evrope*. Evropska komisija je Ljubljano za ta naslov izbrala pred Essnom (Nemčija), Nijmegenom (Nizozemska), Oslom (Norveška) in Umeo (Švedska).

Kakšen je odnos lokalne oblasti MOL do problematike onesnaženosti zraka s trdnimi delci PM10? Ali se problematika primerno rešuje?

Skrb za zmanjšanje onesnaženosti zraka je visoko na agendi Mestne občine Ljubljana. Mestni svet je tako, na predlog župana in mestne uprave, sprejel strateški dokument z naslovom *Prometna politika Mestne občine Ljubljana*. Ta med drugim predvideva tudi povsem spremenjeno prometno piramido, na podlagi katere bo do konca desetletja tretjina vseh poti v mestu opravljena peš ali s kolesom, tretjina z javnim prevozom in taksiji, le še tretjina pa z osebnimi avtomobili. To pa bo bistveno pripomoglo tako k zmanjševanju onesnaženosti zraka, kakor k spremembi miselnosti prebivalcev in prebivalcev Ljubljane. Seveda pa Mestna občina Ljubljana želi ustvariti pogoje, ki bodo privedli do tega.

S tem namenom je pripravila vrsto ukrepov in projektov, med katerimi naj izpostavimo pešcem prijazno mrežo ulic v središču mesta, ureditev pešpoti ob Ljubljanici in Savi, možnost brezplačnega najema koles v sistemu Bicikelj, razširitev mreže kolesarskih stez, energetska obnova stavb, prenovitev parkirišča P+R¹ Dolgi most ter odprtje povsem novega P+R parkirišča Barja (ob tem obstajajo še podobna parkirišča na Ježici, v Sinji Gorici ter v Stožicah in na Studencu), obnovo voznega parka javnega mestnega prometa, katerega posodabljam z avtobusi, ki vozijo na metan, na metan vozijo tudi vozila mestne uprave ter ureditev številnih novih parkovnih površin. Ne gre pa pozabiti niti na akcijo, v

kateri so zaposleni v letu 2015 posadili približno 4 tisoč dreves², projekt pa nadaljevali tudi v letošnjem letu in pa zaprtja Slovenske ceste, v delu med Ajdovščino in Šubičevo cesto, za promet. Za kako pomemben prispevek k izboljšanju kakovosti zraka, in kar je morda celo še pomembnejše, spremembi paradigme gre, pričajo tudi izjave strokovnjakov. Primer tovrstne izjave in vir navajamo v spodnjem okvirčku.

---

¹ *P+R (Park and Ride) oziroma Parkiraj in se pelji z avtobusom sistem omogoča prebivalcem okoliških občin, ki se dnevno vozijo na delovno mesto v Ljubljano in drugim obiskovalcem našega mesta, da za ceno ene vožnje z avtobusom mestnega prometa svoj avto parkirajo na obrobju mesta, nato pa se z avtobusom odpeljejo na želeno destinacijo znotraj mestnega obroča.*

² *Odraslo drevo vsako uro porabi 2,3 kg ogljikovega dioksida in proizvede 1,7 kg kisika. Ta kisik zadostuje za dihanje desetih ljudi. Če bi to preračunali, v 50letnem življenjskem ciklu drevo za približno 52.000 EUR zmanjša strošek za ukrepe proti onesnaževanju zraka, reciklira za 31.000 EUR vode, njegov prispevek k zmanjšanju erozije tal pa je vreden 26.000 EUR*

Izvilleček iz intervjuja z Grišo Močnikom, direktorjem in vodjo raziskav v podjetju Aerosol, ki je vodilni proizvajalec merilnikov črnega ogljika na svetu (objavljen na rtvslo.si, 13. marec 2016)

Kljub dostopnim tehnologijam za zmanjševanje izpustov pa so koncentracije črnega ogljika v zraku še vedno precej visoke. Kaj naj bi razkrili podatki iz vaših meritev?

Na lokalni ravni nas koncentracije v zraku zanimajo, ker vplivajo na zdravje ljudi. Na regionalni ravni nas zanima, kako se širi onesnaževanje in kako vplivajo močno onesnažena okolja na druga okolja, kjer je onesnaženje precej nižje. Denimo iz gosto poseljenih področij pod Himalajo v samo Himalajo, kjer črni ogljik segreva ozračje in topi sneg in led. Nato se tudi odloži na sneg in led ter ponovno povzroča topljenje. To je eden izmed razlogov, zakaj se tajajo ledeniki. Globalno pa je povezan s podnebnimi spremembami. Med poletom okoli sveta bomo merili koncentracije črnega ogljika nad različnimi pokrajinami, tudi takimi, kjer meritev sploh še ni. Zanimale nas bodo koncentracije in viri onesnaženja. Emisije so vedno lokalne, zato morajo biti ukrepi lokalni. Nekateri so lahko primerni za ves svet, kot denimo filtri za dizelska vozila. Kitajska ima že, kar se tiče dizelskih vozil, popolnoma enake standarde kot Evropa. S tem, ko lokalno poskrbimo za učinkovite ukrepe, znižamo koncentracije. To lahko storimo tako, da izmerimo koncentracije in določimo vire onesnaženja. Pri tem ločimo promet od ogrevanja individualnih hiš z lesom, ki sta največja problema kakovosti zraka ne samo v Sloveniji in srednji Evropi, temveč skoraj svetovno. Nato ugotovimo, kateri viri so pomembnejši in pri katerih lahko dosežemo učinke z najmanj vloženi sredstvi. Sledi sprejetje ukrepov in spremljanje njihove učinkovitosti. Dober primer je zaprtje Slovenske ceste v središču Ljubljane.

Koncentracije trdnih delcev naj bi na tem območju močno padle, odkar ni več prometa, razen avtobusov?

Za 70 odstotkov se je znižal lokalni prispevek h koncentracijam črnega ogljika. Ljubljana ima svoje ozadje, nanj pa se naloži lokalni prispevek, ki je ob cestah večji, v kakšnem parku pa manjši. Lokalni prispevek Slovenske ceste se je po omejitvi prometa znižal za 70 odstotkov, kar je spektakularno. Sam nisem pričakoval tako velikega znižanja.

Ali koncentracije črnega ogljika na Slovenski cesti stalno merijo?

Izmerili smo jih pred omejitvijo prometa in potem. Merili smo jih tudi na Tivolski cesti, kjer smo zaradi zaprtja Slovenske ceste pričakovali povečanje prometa. Na Agenciji za

okolje smo spremljali ozadje celotne Ljubljane. Na Tivolski kljub pričakovanjem nismo izmerili povečanja koncentracij. To pomeni, da so se vozniki odločili voziti po več alternativnih poteh, upam pa tudi, da uporabljajo javni prevoz. Glavna sprememba paradigme ni, na kakšen pogon je avto, temveč, da namesto avtomobila uporabljamo javni prevoz. Emisije na potnika v javnem prevozu so veliko nižje kot pri avtomobilih. Z električnimi vozili emisije prestavimo v termoelektrarno, kjer pa je bolje poskrbljeno, da so izpuhi prečiščeni. Električna vozila so z vidika čistega zraka primernejša. Toda z vidika emisij CO₂ elektrika zaradi pretvorbe toplotne v električno energijo in njenega transporta ni več tako učinkovita.

Seveda pa se MOL pri omejevanju deleža prašnih delcev v zraku ni omejil zgolj na ukrepe v prometu. Tako je mestni svet na majski seji sprejel *Odlok o prioritetni uporabi energentov za ogrevanje na območju Mestne občine Ljubljana (2016)*, katerega osnovni cilj je zmanjšati delež prašnih delcev v zraku, ki jih povzroča ogrevanje. Kljub temu, da so visoki okoljski cilji Energetike Ljubljana in visoka energetska učinkovitost v pomembni meri prispevali k nazivu »Zelena prestolnica Evrope 2016«, delci PM₁₀, manjši od 10ih mikrometrov, občasno še presegajo dovoljene vrednosti. Zato moramo s premišljenimi ukrepi tudi emisije trdnih delcev spraviti pod dovoljene koncentracije.

Ljubljana ima namreč specifično geografsko lego, saj je umeščena v kotlino. To pa ima neugoden vpliv na slabšo prevetrenost celotne Ljubljanske kotline, kar je bilo najbolj očitno konec šestdesetih let, ko je bil zaradi množice individualnih kurišč, ljubljanski zrak med najbolj onesnaženimi na svetu. Da bi se temu v čim večji meri izognili, v Ljubljani dobrih pet desetletij postopoma gradimo sistem daljinske toplote, kasneje pa tudi omrežje zemeljskega plina. Temu sledi tudi že sprejeti energetske koncept MOL, ki kot dva prednostna načina ogrevanja opredeljuje daljinsko toploto in zemeljski plin. Približno 95 % vse toplote za daljinsko ogrevanje v Ljubljani proizvedemo v visoko učinkoviti soproizvodnji SPTE³.

---

³ SPTE je samostojna proizvodna enota za pridobivanje toplotne in električne energije, ki jo imenujemo tudi kogeneracija. Omogoča proizvodnjo električne energije, katero lahko v celoti oddamo v elektrodistribucijsko omrežje ali jo porabimo za lastno rabo.

Energetika Ljubljana kot gorivo namreč uporablja tudi obnovljive vire energije (OVE), natančneje lesne sekance. Letna poraba le teh je leta 2015 že presegla 100.000 ton, kar pomeni, da je Energetika Ljubljana daleč največji porabnik tega OVE v energetske namene. Prednost daljinskega sistema ogrevanja pa je tudi lažji prehod na nove, čistejše proizvodne tehnologije. Ko te postanejo razpoložljive, je namreč lažje zamenjati gorivo v enem velikem obratu (ali celo obrat sam) kot pri nekaj tisoč končnih odjemalcih. Zato je to tako časovno, kot ekonomsko najbolj učinkovito.

Vsi zgoraj navedeni ukrepi so privedli do tega, da je število preseganj dnevni vrednosti (kakor tudi povprečne letne vrednosti) v zadnjem obdobju (razen v letu 2011) v Ljubljani znotraj dovoljenih vrednosti.

Ali je župan imel pomembno vlogo pri pobudah oz. predlogih za izvedbo ukrepov in projektov za zmanjšanje onesnaženosti zraka v MOL? Ali župan s svojimi predlogi vpliva na odločitve mestnega sveta?

Vse predloge ukrepov in projektov, povezane z varstvom okolja in kakovostjo zraka v Ljubljani, je podal župan oziroma mestna uprava. Torej sta župan in mestna uprava pri tem imela osrednjo vlogo. Seveda pa MOL ob tem sodeluje tudi z Vlado Republike Slovenije, kot je to razvidno iz vladnega *Odloka o načrtu za kakovost zraka na območju Mestne občine Ljubljana (2014)*.

Kaj natanko ste mislili s svojim vprašanjem o vplivanju župana na odločitve mestnega sveta sicer ne vemo. Lahko pa zagotovimo, da župan in mestna uprava pripravljata kakovostno gradivo za razprave na sejah mestnega sveta, o čemer priča tudi zgoraj navedeno dejstvo o visoki podpori mestnega sveta aktom, ki jih pripravlja mestna uprava. Če pa sprašujete o avtonomnosti mestnega sveta pri sprejemanju odločitev s področja varovanja okolja in kakovosti zraka, ta ni vprašljiva. Mestni svet je tako pri teh, kot tudi pri drugih vsebinah, povsem avtonomen in odloča povsem samostojno.

Ali so bili občani primerno in zadostno obveščeni o stanju onesnaženosti zraka v MOL, izvedenih ukrepih in projektih, ki so sledili za izboljšavo stanja okolja?

V Ljubljani spremljamo kakovost zraka že 45 let. Kakovost zraka merimo s stalnimi avtomatskimi merilniki na treh merilnih mestih. Na vseh v zadnjih letih beležimo trend upadanja dušikovega oksida (NO_x) in prašnih delcev (PM₁₀). Pereč problem

onesnaženosti zraka z žveplovim dioksidom smo popolnoma odpravili. Pa tudi dovoljenih vrednosti za ozon in za benzen ne presegamo.

Ljubljankanke in Ljubljanci lahko spremljajo onesnaženost zraka praktično kadarkoli in kjerkoli, če le imajo dostop do interneta. Kakovost zraka namreč lahko preverjajo na internetni strani ter v mesečnih poročilih.

Prav tako so Ljubljankanke in Ljubljanci obveščeni o vseh ukrepih in projektih s področja varstva okolja in izboljšanja kakovosti zraka, saj so vsi projekti objavljeni na posebni spletni strani <http://ljublanski.projekti.si/>, o njih pa mestna uprava poroča tudi na uradni spletni strani www.ljubljana.si ter v *Glasilu Ljubljana*, ki ga vsa ljubljanska gospodinjstva brezplačno prejmejo na dom. Vse to Ljubljano uvršča med najbolj transparentne občine.

Najbrž je tudi to eden izmed razlogov, zaradi katerih je raziskava *Eurobarometer* leta 2013 pokazala, da je kar 90 odstotkov vprašanih prebivalcev Ljubljane zadovoljnih z življenjem v njej. S čistočo mesta je zadovoljnih kar 87 odstotkov prebivalcev, kar Ljubljano uvršča na drugo mesto med prestolnicami EU. Le eno odstotno točko manj (torej 86%) pa je Ljubljančanov, ki so zadovoljni z zelenimi površinami, parki in vrtovi. Z ravno hrupa je zadovoljnih 73 odstotkov meščanov, kar Ljubljano uvršča na 7. mesto med prestolnicami EU (vira: Eurobarometer in ljubljana.si).

PRILOGA B

Intervju z gospodom Andrejem Piltaverjem iz Oddelka za varstvo okolja. Intervju je potekal dne 9. avgusta 2016 ob 11 uri.

Kakšen je odnos lokalne oblasti MOL do problematike onesnaženosti zraka s trdnimi delci PM₁₀? Ali se problematika primerno rešuje? Kakšno je delo (vloga) vašega Oddelka za varstvo okolja?

Zrak je bil v Ljubljani problem že desetletja nazaj. Leta 1968 je bila zgrajena Termoelektrarna Toplarna Moste (TE-TOL) in takrat je bila povprečna koncentracija žveplovega dioksida 200 µg/m³, danes je 2 µg/m³. Danes je to nedojemljivo kakšno onesnaženje je to bilo. Hkrati z gradnjo sistema TE-TOL in Toplarne Šiška se je pričelo zamenjevanje individualnih kurišč, ki so največji onesnaževalci. Kasneje je prišel še zemeljski plin. To so sistemi, ki se v Ljubljani dograjujejo že približno 50 let. Onesnaženost zraka je bil problem, zato je bila pozornost lokalne skupnosti zelo velika. Osebno sem prišel na Mestno upravo leta 1995 in že takrat je bil v proračunu precej velik znesek namenjen varstvu zraka. In iz tega naslova je bilo narejenih kar nekaj projektov, med drugim zamenjava kotlovnice v mestnem delu Ljubljane. Tako da so vse stavbe, kjer je bilo to mogoče, priključili na sistem daljinskega ogrevanja, ostale pa na plin. Denar je bil namenjen tudi za nakup merilne naprave Okoljskega merilnega sistema in ta deluje že od leta 1996, trenutno je locirana na križišču Vošnjakove in Tivolske, meritve pa so objavljene z zamikom dveh ur na spletni strani. Leta 2008 je MOL ob 40-letnici meritev onesnaženja zraka pripravila razstavo Vdihni Ljubljano, ki je na deset metrskem panoju prikazala vrednosti žveplovega dioksida in dogodke, ki so vplivali na zmanjševanje onesnaženosti ter normative, ki so se skozi leta zaostrovali. Ko je TE-TOL pričela kuriti indonezijski premog se je zgodba z žveplovim dioksidom počasi zaključila, preseganj ni več. Leta 2003 merilno postajo postavijo pri Figovcu in to je bila prometna postaja. Delci PM₁₀ pridejo v zgodbo konec leta 2005, ko smo nabavili merilnik za delce. Osebno sem zadolžen za to postajo in si prizadevamo, da bi bila opremljena v skladu z zadnjimi standardi. Financira se seveda iz sredstev MOL. Postaja je bila leta 2009 predstavljena iz Figovca na današnjo lokacijo in zanimiva je bila reakcija ljudi, ki so rekli, da smo postajo postavili na mesto, ki ne bo več merila pravega onesnaženja, ampak manjše. Mi smo namreč že takrat vedeli, da se bo center mesta zapiral in da postaja ne bo več v funkciji, to se pravi, da ne bo več merila prometnega onesnaževanja. Pripombe so trajale nekako

pol leta, potem so pa videli, da temu ni tako. Ta postaja kaže najvišje vrednosti onesnaženja z delci, vendar se tudi ta zmanjšujejo. S to »črno« postajo si ne želimo zatiskati oči, ampak naliti čistega vina in potem začeti reševati zadeve od tukaj naprej. Nekatera mesta tega ne delajo tako in imajo merilne postaje postavljene na »nepravilnih« mestih, ki ne kažejo realnega onesnaženja. Ker naša postaja še vedno presega vrednosti delce in je problematična, jo državna mreža še vedno noče priznati za poročanje v Bruslju. Vsako mesto nad 250.000 prebivalci mora namreč imeti eno prometno postajo, ki meri prometno onesnaženje. Na začetku je bilo 155 preseganj, lani jih je bilo že 85 in se zmanjšujejo. Evropska komisija je Slovenijo opozorila in zagrozila s kaznijo, ker ni sporočala meritev iz prometno obremenjene postaje in zato zdaj delajo novo postajo »traffic«, ki bo na lokaciji Gospodarskega razstavišča. Naši podatki (MOL) so javni, vendar jih ne priznajo, ker mislijo, da kažejo previsoke vrednosti delcev.

Pred zaprtjem Slovenske ceste smo podrobno izmerili stanje, in sicer je podjetje Aerosol izvedlo meritve črnega ogljika, prav tako jih je izvedlo po zaprtju. En teden po zaprtju so bile vrednosti približno iste, razlog je bil v delovanju gradbenih strojev, ki so še dokončevali delo. Drugi teden pa se je stanje bistveno izboljšalo, lokalno onesnaženje se je zmanjšalo za 70 %. Tega ni nihče pričakoval. Ljudje so bili najprej proti zaprtju Slovenske ceste, velik del argumenta, da so ljudje spremenili mnenje, so bile te meritve. Ljudje so zelo ozaveščeni, kar je pomembno.

Z začetkom projekta Civitas Elan je bilo v načrtu, da bomo imeli 10 % voznega parka »zelenega«. Danes so vsa razen nekaj avtomobilov, na metan. Začetki so bili, ko so pri Ljubljanskem potniškem prometu naredili prvo polnilnico za metan, to je bil zahteven projekt, vendar je bil to pogoj za začetek nakupov avtobusov na metan. To je eden od velikih korakov za izboljšanje zraka. Danes je na metan že več kot 40 avtobusov. Ministrstvo za okolje in prostor je takrat prerazporejalo sredstva iz kohezijskega in podnebne sklada in ker smo takrat že imeli polnilnico, smo dobili sredstva za nakup metanskih avtobusov.

Za čist zrak se bomo borili še naprej in počasi se bo količina zmanjševala. Povprečne letne vrednosti delcev so že na meji, problem so še preseganja. Načrtujemo dodatno merilno postajo v najstrožjem centru mesta (Kongresni trg), to je pogled za najprej. Zdaj imamo »črno« merilno postajo, ki je zelo obremenjena. Da bi res videli koliko je bilo narejenega v središču mesta, bi potrebovali še eno »belo« postajo. Letos to časovno in finančno ni bilo možno, vendar je to vizija oddelka že več let in glede tega sodelujemo z Ministrstvom za okolje in prostor (MOP). Strinjajo se, da bi bilo smiselno imeti tako

postajo, da se vidi dejansko stanje onesnaženosti na delih, ki so odmaknjeni od prometa, ker je zrak v središču mesta, kjer ni prometa bistveno boljši kot kje drugje.

Pripravljamo tudi vsa gradiva za seje mestnega sveta iz varstva okolja, strategije, dokumente, monitoringe... Odbor mestnega sveta za varstvo okolja spremlja kar delamo na oddelku, prav tako grejo preko njih vsa gradiva, dokumenti, poročila...

Ali ima župan pomembno vlogo pri izvedbi ukrepov in projektov za zmanjšanje onesnaženosti zraka v MOL?

Ljudje so zelo senzibilni za samo onesnaženost zraka v Ljubljani, prav tako tudi župan. Zgodba se začne z zaporo ožjega mestnega dela, ki ga takrat nismo pričakovali. Urejal se je Prešernov trg, ko so se odstranili gradbeni odri, pa so tam stali količki, ki so zapirali dostop avtomobilom. Ljudje so se pritoževali, ampak potem so se navadili. In tako se je zgodba začela. Župan ima velik smisel za urejenost in čistočo mesta in to gre dobro skupaj z okoljem. Ima velik posluh za te stvari, čeprav je imel na začetku bolj vizijo vrtičkarske urejenosti, je ideja prerastla na celotno okolje.

Dostikrat je pobudnik za različne spremembe župan, saj veliko hodi drugod po svetu in potem vidi nekaj kar mu je všeč in reče, da bi bilo to dobro tudi v Ljubljani narediti. Ko je na primer sodelavka ob obisku župana na oddelku predlagala, da bi mogoče lahko v akciji za zeleno Ljubljano, v kateri sodelujejo zaposleni na mestni upravi, posadili nekaj dreves (bilo je ravno po žledolomu) je župan takoj prijel za idejo in v dveh letih smo posadili 12 tisoč dreves.

Če ima posameznik kakšne ideje in da z njimi pride do župana in ga prepriča z dobrimi argumenti, bo to tudi upošteval. Je pa župan zelo hitrih misli in hitrih besed, zato mu je težko parirati pri pogovoru in če mu ne moreš slediti si »pogorel«. Najboljši način, da prideš v stik z županom je, da mu zadeve napišeš, pošlješ po elektronski pošti. Župan prebere vse živo in ta način komunikacije dobro funkcionira. Se zavzame in vse prebere. Veliko da tudi na to kaj je napisanega. Na primer, ko smo čakali rezultate meritev na zaprti Slovenski cesti, je bilo napeto. Ko pa so ven prišli tako pozitivni rezultati in ko je bil o tem napisan celo članek v ugledni strokovni reviji, potem si je župan oddahnil. Je zelo senzibilen do teh stvari.

Italijanski revizor, ki ga je poslala Evropska komisija, si je prišel ogledat projekt Slovenska cesta, s katerim smo zamujali. Bilo je že tako daleč, da bi ustavili projekt in bi

morala MOL vrniti par milijonov evropskih sredstev. Ta isti revizor je bil v Ljubljani pred 15 leti in ko je videl kaj je bilo narejeno, je bil tako impresioniran, da je Evropski komisiji poročal o samih superlativih in tako smo projekt lahko dokončali. Prav tako je italijanski revizor rekel, da ne pozna nobenega italijanskega župana, ki bi si upal vse to narediti, kar je naredil ljubljanski župan.

S kom sta MOL in Oddelek za varstvo okolja še sodelovala pri reševanju problematike onesnaženosti zraka? Kaj pa Odlok o načrtu za kakovost zraka za območje MOL? In Sklep o prioritetni uporabi energentov na področju MOL?

Ljubljana je bila med letom 2008 in 2012 glavni partner pri projektu Civitas Elan. Zraven je bil tudi Urbanistični inštitut, ki je zraven povabil serijo eminentnih evropskih prometnih strokovnjakov, ki so povedali kaj bi predlagali za Ljubljano. Pogledali smo tudi zgoščevalno takso, kaj in kako se teoretično da narediti in pa naredili analizo voznega parka ter emisij mestne uprave. Ta projekt se je začel, ko je bil pojem trajnostna mobilnost še zelo eksotičen in ko so v Ljubljani imeli glavno besedo avtomobilisti. Širili so prostor za avtomobile, dokler je bilo mogoče. Glavni način urejanja prometa je bil kako pospešiti promet v smislu pretočnosti prometa. Ideja je bila zgrešena, za sabo je prinesla zastoje, gnečo in mesta polna avtomobilov. Takrat ni bilo neke platforme, ki bi povezala ljudi, ki so mislili drugače, da bi združeno nastopili proti avtomobilističnem lobiju. Bistvo Civitas Elana je bil, da se je naredila ta platforma, da so se pričele stvari odvijati.

Sodelujemo z Ministrstvom za okolje in prostor ter z Agencijo za okolje tako formalno kot neformalno. Pred kratkim so na ARSO izbirali lokacijo za novo postajo in mi smo jim pomagali pri tem.

Odlok o načrtu za kakovost zraka na območju MOL je nastal »top-down«. Ministrstvo je »spalo« glede tega in država je dobila opozorilo s strani EU. In tako so na MOP naredili odlok za vse mestne občine ter za Zasavje. Gre za isti odlok za vse, le dodatek je posebej narejen za vsako občino ter finančni del. Ljubljana ima eno razliko, in sicer v besedilu, kjer so subvencije za prenovo kurišč. Vztrajali smo in tudi dosegli, da v Ljubljani ni mogoče dobiti subvencije za električno toplotno črpalko in lesno biomaso tam, kjer je že sistem daljinskega ogrevanja oziroma zemeljskega plina. Ko smo sprejeli Sklep o prioritetni uporabi energentov na območju MOL, smo imeli veliko pritožb s strani distributerjev toplotnih črpalk, zakaj drugje lahko v Ljubljani pa ne. Šlo je za izključno

ekonomski interes, saj je v Ljubljani velika kupna moč. Videli smo namreč, da dejansko samo veliko sistemi (daljinski, plinski) zagotavljajo boljšo kvaliteto zraka. V januarju 2016 je bila narejena študija Studia okolje (objavljena bo v prihodnjih mesecih), in sicer so merili benzen, ki ima izvor v kuriščih. Gre za primerjalno študijo med Medvodami in MOL, ki je pokazala, da je bila onesnaženost z benzenom v Medvodah za 30 % višja kot pa v centru Ljubljane. To je direkten dokaz kako sistem daljinskega ogrevanja in sistem zemeljskega plina vplivata na boljši zrak v primerjavi z individualnimi kurišči. Če bo šlo tako naprej, bo lahko župan rekel, da lahko ljudje pridejo na čist zrak v center Ljubljane.

Na kakšen način je MOL oz. vaš oddelek obveščal, ozaveščal občane o stanju onesnaženosti, izvedenih ukrepih in projektih? Kako so to sprejeli prebivalci?

Ljudje so zelo ozaveščeni, kar je pomembno. Na začetku so ljudje skeptični oziroma so proti–tudi pri zapori Slovenske ceste, prestavitvi merilne postaje–potem ko so pa prišli rezultati o zmanjšanju onesnaženosti, potem so mnenje spremenili. Na začetku je veliko pritožb. Osebnostno sem zadolžen za področje varstva zraka, elektromagnetno sevanje, hrup in svetlobno onesnaženje. Tako na mene prihajajo tudi vse pritožbe s teh področij. Prav tako odgovarjam na elektronsko pošto, ki jo posreduje župan in so za moje področje. Pri tako velikih projektih in spremembah so na začetku vedno negotovost, vendar če bi se projekti izvajali po javnomnenjskih raziskavah, potem noben projekt ne bi bil izveden. Da se tak korak naredi naprej je potrebna močna volja župana in potem ljudje vidijo, da je boljše kot je bilo prej. Župan, da veliko na mnenje, prav tako je veliko lastno angažiran, če nekaj reče se tega drži, hodi po Ljubljani in gleda kako in kaj.

Naš oddelek skrbi za spremljanje onesnaženosti zraka in podatke redno objavljamo na spletni strani MOL, prav tako so na voljo na portalu Okolje.info. Prav tako so ostali projekti in akcije objavljene na spletni strani. Podatke o stanju zraka in voda tudi mesečno objavljamo v Glasilu Ljubljana, prav tako tu objavljamo razne akcije, projekte, razstave na temo varstva okolja. Glasilo vsak mesec občani dobijo brezplačno na dom. Organiziramo ozaveščevalne akcije, v vseh teh letih se jih je ogromno nabralo.